

2-17

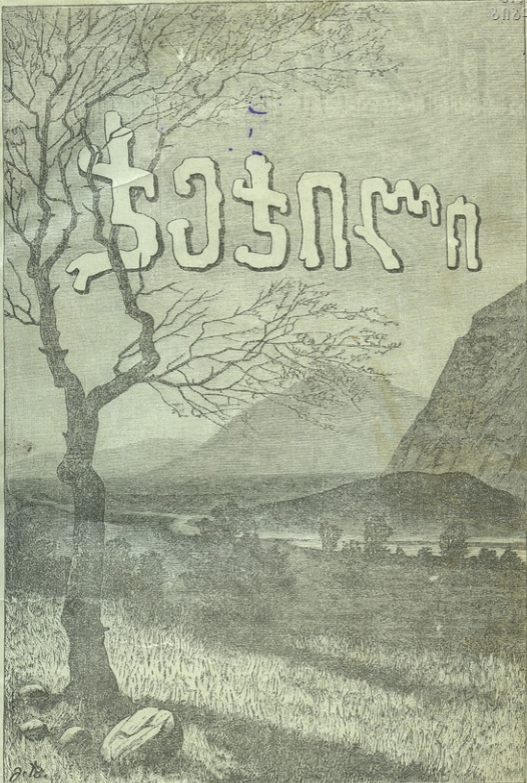
27-0

№ 1

345

საქართველოს
საბჭოთაო

ჭებჭილი

2.18.

1891

სარჩევი

ქუჩის აღწერის - ს

გვერ.

I. ზამთარი, ლექსი ზეზვასა	3
II. მელია-კუდიგრძელია, სასაღვლო ამაჲი, ვაჟა-ფშაველასა	4
III. ოჯახის ბურჯი, ამაჲი, ეკ. გაბაშვალისა	13
IV. მამალი და ძალი, ლექსი, აკაკისა	21
V. იმერლის და ქართლელ ბაშვის შეხვედრა, (აწი გადმოღუჲას) ა. თ.	25
VI. ობოლი, ლექსი, ძღვიმელისა	33
VII. ცერის ტოლათოჲა, (ფრანგულ) ინგლისურა ზღაპარი	35
VIII. ნიკორას ჩივილი, ლექსი თ. რაზაკაშვალისა	41
IX. ზღაპარი აღმოსავლეთის და დასავლეთის სღმწიფისა	45
X. აბრამის ამბავი, ხალხური ლექსი	47
XI. პატარ-პატარა სამეცნიერო წერილები, წერილა IV. ილიკოსი	49
XII. წმინდა იოანე ზედაძნელი, შ. გულისაშვილისა	57
XIII. ჯზოპი, ივანე ანაკეპის შწერალი, ე. ბაქრაძესა	60
XIV. ყაზბეგა სტუმრად ბრძანდება (ფრანგულ.)	68
XV. მეურმე და კამეჩები (იტალი ან მანისა	71
XVI. ყვაეების გამჭრიანობა, მოკლე ამაჲი	„
XVII. უკვდავების სასმელი, მოკლე ამაჲი	72
XVIII. ლახტი, თამაშობა, ან-მანისა	73
XIX. ანდაზები, გამოცანები, ხალხური ლექ- სები, ჩქარა-გამოსათქმელი, სამათემატი- კო გამოცანა, შარადა, გასართობი და რე- ბუსი	75

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ჯეჯილი

საყმაწვილო სურათგაიანი

ქუჩნალი

3200

იზარდე, მწევანე ჯეჯილო,
დაპურდი, განდი ყანაო!

ი. დ.

№ I.

წელიწადი მეორე

ტფილისი

სტამბა ი. ა. მანსვეტოვისა, ბარონის ქუჩა, სახლი მესხიევისა:

1890

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 20-го Декабря 1890 года.

Типографія Я. А. Мансѣтова, Баронская ул., домъ К. Месхіѣва.

ს ა მ თ ა რ ი

ასტიკმა სიომ დაჭბურა,
თოვლმა დაიწყო მოდენა;
არ დარსა გაუყინავი
ადგილი ბეწვისოდენა!..

ეინვამ აჯობა სითბოსა,
ძალით წაართვა ბუდეო,
მდინარესა და წყაროსა
მოაულო ბროლის სდუდეო.

მიწუნარ-ძიხუბდა სოფელი,
კლესის მარჯვენა ძლიერი;
ფიქრებს მიეცა მთა-ველი,
როგორც მოხუცი, სნიერი.

შელია — გუგული

სახალწლო ამბავი

I

ღაზარს რატომ არაფერს მიაძობ, ჩემო ქალო? — ჭკითსავდა ჰანა სოსიკა თავის შვილის-შვილს, სუთის წლის სოფოს, რომელსაც მეტი სახელი ჰანამ «გუგული» დაარქვა.

სოფოსაც ეს სახელი ერჩივნა თავის ნამდვილს სახელსა. როცა განკებ ვინმე ჭკითსავდა სოფოს: «ნატარა გოგონავ, რა გქვიან შენაო?» — სოფო თამამად მიუკებდა: «გუგული მქვიანო!»

ჰანამ სოფოს გუგული იმიტომ დაარქვა, რომ ადრე იღვიპებდა და მოჭეუებოდა მღერა-ჭიკჭიკს. «ჰანას გუგული ამრასდაო.» — იტეოდა სოსიკა, — ამრასდა გუგული, ჩემი წუთი-სოფელიო.»

სოსიკა დიდს ბედნიერებას ჭგრძნობდა, როცა გუგული კალთაში ჩაუჯდებოდა, შესჭიკჭიკებდა, შეჭფოფინებდა ჰანას და თეთრს წვერსე ხელს უსვამდა.

II

ახალწლის წინა ღამეა. სოსიკა და მისი გუგული კერასე სხედან. გუგული კალთაში უჯდა თავის ჰანას და მოუსვენრად ფეხებს უსვამდა დაბლა კერის ჰირსე.

— აბა, მაშ ჩემი ქალი—სოულის თვალი არ უამბობს ზღაპარს თავის ჰანას?— ჩაეკითხებოდა სოსიკა გუგულს.

— არ ვიციო, არ ვიცი, არ ვიცი ზღაპარიო!— მიუგო ჰანას გუგულმა თავის გადაქნევ-გადმოქნევით.

— მაშ არც შენის ქმრის ზღაპარს მიაბობ, ჩემო ქალო?— ჰკითხა კვლავ სოსიკამ გუგულს.

— არ ვიციო, არ ვიციოოო!— მიუგო ისევ ისრე გუგულმა.

იცით მერე, ვის აპირებდა გუგულს ცოლად? ვისა და ძელასა.

«უნდა ჩემი ქალი ძელას მივათხოვო,»— იტყოდა სოსიკა გუგულის გასაგონად, — «ვაჟკაციც კარგია და ოჯახის შვილიცაო!»

— ძართლა არ მიაბნია შენთვის, ნანო, რომ ჩემი ასალი სიბე, ჩვენის გუგულის საქმრო დღესაც კიდევ ვნახე სოულის ბოლოს, — ეუბნებოდა სოსიკა თავის რძალს ნინოს, რომელიც დედალს ჰუუუქავდა ცხელს წყალში და ჰბღღუნებდა.

სასახლწლოდ ნინოს ეველაფერი დამსადებული ჰქონდა და იქვე მდლხა თაროზე ელაგა: ერთი ბურვაკი, იმას გვერდზე მოსწოლოდა ინდაური, ინდაურს გვერდზე ედომსუქანი დედალა და ეს უკანასკნელი მეორე ამხანაგს უცდიდა. გოზინაყი, ჩურჩხელები, სილი ნინოს ადრევე მოძადებული ჰქონდა.

— არ გიბრძანებიათ, მაძამთილო, არა!

— ნამდვილად სოულის ბოლოსა ვნახე, — განავრძო სოსიკამ— წყაროს წყალს ქვემოდაძ, ჭალის ჰირას; უცებ თავს წამომაღვა ჩემი სიბე ძელა: ლურჯ ცხენსედ იჯდა

და ლურჯი ქულაჯა ეცვა, თავიდან ფეხებამდის იარაღში იყო ჩამჯდარი: თოფი, სძალი, სანჯალი, დამბასა, სასწრაფო, საპირისწამლე, — სულ ოქრო-ვერცხლითა ჭქონდა მორთული, თავსე მშვენიერი კალმუსის ქუდი ეხურა.

— ჩემს სიმაძრეს ვახლავარო! — მოამბასა.

— ჩემს ახალს სიძეს გაუმარჯოსო! — მეც მივამასე და გავაჩაღეთ ზრობტი და სალამ-ქალამი.

— დღევანდელ დღეს რა ჭვალაში სიარულითა არისო? მკითხა.

იმას დღესა ჭგონებოდა ახალი წელი, ანგარიშში შემცდარყო.

— რატომ, რა მიზეზია-მეთქი?

— ის მიზეზია, რომ დღეს ახალი წელიწადია, კაცს მოკეთე მოსდის, თავის სახლში უნდა დაუსვდესო.

— ვაჰჰე, ჩემო ახალო სიძეო, სურჯინში არა გიძეო!... დღეს-კი არ არის ახალი წელიწადი, ხვალ არის-მეთქი.

— ვაჰ, შენ ჩემო თაოგო, — შემოიკურა ხელი თავსა და ზირში, — წავხდი კაკალი კაცი, ეს როგორ მომხვლია: გუშინდელი ლოთობის ბრალია; ჩემის ბიძაშვილის ნიშნობაში გახლდით, კარგა დავლიეთ, სულ ძამლის ეანწებითა ვსვით ღვინო, ძრეინაც დავუფრი და კიდევ ამ დათრობამ მიუო ეს საქმე, რომ შემარცხვინა შენთან, ჩემო სიმაძროგო; მე ძღვნითა და მოსაკითხით წამოკედი და დასე როგორ ტყუილად მომცდარვარო.

სურჯინი სავსე ჭქონდა ბატ-ქათამ-ინდაურებით. რა გინდა, სულო და გულო, რომ შიგ არ ეწეო: ჩურჩხელები გინდა, თურნაშაული ვაძლები, გულაბის მსხლები, ნამცხვარი ნახუქები და ქაღები; კუდი გადმოიგდო კვერდსე იმ

ეშმაკმა. იმის კუდმა სომ გამაოცა და გონებიდამ გადამაგ-
 დო, თავიდან ბოლომდის ბეჭდები და საუურეები ჰქონდა
 ასსმული. ძრთლა, უნაგირის ტასტაზე ორი «ბუსიკა» ეკი-
 და. ვეელა ეს ჩემის გუგულის ფეშქაშად წამოელო...

ზაზამ რომ «ბუსიკები», ბეჭდები და საუურეები ასსენა,
 გუგულს გაეცინა...

— წავიდა და სვალ მოვა. ძღვენს თუ არაფერს მოუ-
 მატებს, ვიცი, არაფერს დააკლებს. ძალიან მოსწონს ჩემი
 გუგული და ძალიანაც მეზუეწა, შენი სულის ჭირიძე, შენ
 გენაცვალე, ჩემო სიძამრო, არ დამღუპოთ, არ დამანელოთ,
 გუგული სსვას არ მიათხოვოთო! რასე მწუნობთ, კაცო?
 დმერთმა სომ იცის, ჩემისთანა ვაჟკაცს თქვენ სსვას ველარ
 იზოვით, თუ ვაჟკაცობით, თუ ოჯახსიძვილობითაო.

არცა სტეუოდა, ღვთის წინაშე. სვალ მოვა და ერთი
 კაი ნიშნობაც გავაჩინებოთ.

ზაზას გუგული ეელზე ჩამოეკოწიალა და დედას დიდი-
 ლით გადაჰხედა.

III

— ეგ არ მინდა... არ მინდა ძელა... სსვა რომ იცი
 კუდი-გძელიასი, ის მიაძბე, ზაზავ!— სთხოვა გუგულმა
 ზაზას.

— ძალიან კარგი, გიამბობ, თუ უურს კარცა დამიგ-
 დებ,—სთქვა სოსიკამ და დაიწყო:—იყო და არა იყო-რა,
 ძე და ჩემს ქალს გუგულსე კარგი რა იქნებოდა ქვეყანასე?!
 იყო ერთი ძელია—კუდიგძელია, გონიერი, ღონიერი, ჰკვიანი,
 ფსიანი, თავ-გზიანი და სან-და-სან აუ-სნიანიც.

— კინალამ, კინალამ ჩემს სასიძოს, შენს საქმროს კუდა-
 მელასა სჯობდა. მეტად კარგი რამ იყო ეს მელია — კუდი-
 გპელია, მძვენიერის ტანისა და წვერ-უღვაძისა; ბუდამ
 აცქვეტილ უურების უკანა ჰირსე შავი სავერდი ჭქონდა
 გადაკრული, მაგრამ ეს მელია უურო გათქმული იყო იმით,
 რომ ციელი კუდი ჭქონდა. ეს კუდი იყო იმის სანადირო
 იარაღი.

ვსთქვათ, გაუქმდა თაგვი, შეძვრა სოროში და
 აღარ გამოდის გარედ, თუმცა მელიამ დიდხანს დაუწითე-
 ბულმა უცადა მას თაგვის სოროს ჰირსე. სერსად მაშინ
 მელია-კუდიგპელია იმას იხმარებდა, რომ შეიბამდა თეთრ
 კუდის წვერსე თხილის გულსა და ჩაუშვებდა ასე თაგვის
 სოროში. თაგვი, — რა თქმა უნდა, — რომ დანახავდა თხი-
 ლის გულს, მოეპარებოდა და მელია-კი კუდს ნელნელა გა-
 რედ გამოსწევდა, თაგვს გამოაცილებდა იმის ცისე-დარბაზს,
 სტაცებდა კლანჭსა და დაიჭერდა.

თავის კუდის წყალობით ბევრი მამალი ჩამოუბმანებია
 ქანდარიდამ მელას. მამალს რომ მიუსტებოდა, ქანდარაზე
 მჯდომარეს, ჯერ ამას შეესვენებოდა: ჩამობმანდი, ერთი
 მოწმობა დამიწერე, სტამბოლს მინდა წასვლაო, — და რო-
 ცა ამ თხოვნით ვერას განდებოდა, მოიბამდა კუდის წვერ-
 სე რამდენსამე მარცვალს და მიუშვერდა მამალს ცხვირ წან.
 სულწასული მამალი დაეტანებოდა, ჩამოვარდებოდა ქან-
 დარიდამ და მელასაც ეს უნდოდა, მაშინვე ჰირში იკრავ-
 და!...

მისახვევ-მოსახვევიანი სორო მელია-კუდიგპელიას
 ტეეში ჭქონდა ბეკობ ადგილას. ლოგინად ქათმის ბუბბუ-
 ლი და ბატის კერძა ეკო. ქვეშა და საბმანებელ ტასტად ედგა

მაძლის ფესები. ბინა ძელია—კუდიკძელიას სავსე ჭქონდა ქათმის, ინდაურის და ბატების ნისკარტებით, იმის ბინაში ეგრეთვე ძრავლად მოიპოვებოდა ნისკარტები ბელურასი, წინროასი, ქერონა ჩიტისა. ძაღლა შეკიდებული ჭქონდა მაძლის ჯიჯლიბოები, თარო კიდევ სავსე იყო თავკვის კბილებითა. ძალიან ძდიდრბდა სცსოვრობდა ძელია რომ ძეტი არ იქნება. სავცა რამ წინდის, ან ჰაიჭის ძველი მოკვდო, ეშოვნა, ისიც იქ, თავის ბინაში ძაეცანა.

IV

ერთს დღეს, ერთს გორასე იჯდა დაეუნთებული ძელია—კუდიკძელია და ათვალეირებდა ქვეენეირობას. უფრო თვალ-დაძტეერებით უცქეეოდა ერთს სასახლეს, რომელიც ძხესავითა ბრჭევიანაჯდა. ძელამ დანახა ძეფის ძხეთუნახავი ქალი, რომელიც სასახლის სარკძელთან იყო მოძდგარი. ძელას ძეფის ქალი ძლიერ ძოეწონა და განიზრახა მისი ცოლად შერთვა გაუგზავნა ძეფეს ცსრა-ათი შუაკაცი, რამდენიმე ბართი ხეეწა-ძუდარისა, ძაგრამ არა იქნა-რა, ძეფე ვერ დაითანხმა. ძელას ეწეინა ძლიერ ძეფის უარსე დადგომა და სთქვა გულ-ძოსულმა:

— ძაძ ძე მოვეკვდე, თუ შენი ჯავრი არ ამოვიეაროვო! რაკი ნებით არ ძაძლევთ, ძაღა სომ ჩემს ხელში არისო!

ადგა ძართლაც ერთ ღამეს და გასწია ძხეთ-უნახავის გამოსატაცებლად, ძაგრამ ცოტას შეუიქრიანდა, ჰირდაჰირ ძისვლას მოერიდა და ისევ სხვა ღონე იღონა, იფიქრა: მოდი ამ ძეფეს თავლა-საბძელს ცეცხლს წაუეკიდებ, რაც მოსამსახურეები და ამაძლის ხალსია, იქ გაიეცევიან და ძაძინ დარჩება კაი დრო ქალის გატაცებისათ.

მართლაც შეიბა თავის კმელს კუდსე ერთი მუკუნალი, მიიტანა და მიუღო ცეცხლი თავლა-საბქელს. ცეცხლი კარგად განაღდა, თვითონ იქვე შორი-ასლოს მიიძალა.

— თავლა და საბქელი იწვებაო! — დაიასეს და გამოცვივდენ ვველანი გარედ. მუფე-დედოფალი-კი თავ-გადაგლეჯილები გამოშობდენ. მსეთ-უნახავიც მოაჯირსე გადმოდგა და სეირს უცქეროდა. ძელას დრო დაწინა, შესტა, ერთბაშად ხელი სტაცა ქალს, შეიგღო კუდსე და — ჰერი ბიჭო! გასწია და რა გასწია ..

მოხდვავებულმა ხალხმა ცეცხლი ძალე ჩააქრო, მაგრამ ახლა სსვა თავში საცემი საქმე გაუსდათ. რა ნახეს, რომ მეუას მსეთ-უნახავი ქალი აჯარსად იყო, შეიქნა ჩოჩქოლი, ერთი ვაი-ვაგლახი.

— აბა, მდევარი, აბა მდევარო! — უვირინან...

გაიკეს ისიც, რომ ეს ოინი ძელამ დაჰმართათ. თვითონ მეფე შეჯდა თავის რაშსე და გამოეკიდა უკან ძელასა მსლებლებით. ძელა მირბოდა და მისტოდა რაც ძალი და ღონე ჰქონდა. მდევრებს გათყნების დროს მსეთ უნახავის ტირილი შემოესმათ შორი-ასლოს:

— მიშველეთ, ქრისტეანი ვინა ხართ, ძელას მიკევა-რო!

მოუქარეს იმათაც უფრო ფხვი, მოეწინენ და ქალი გააგდებინეს როგორც იყო იმ ეახად ძელას.

ძელამ რა ნახა, რომ ჩემი საქმე ცუდად არისო, მიაშურა თავის სოროს, მაგრამ ერთი გულადი, ვველასე უკეთესი მსედარი წამოეწია და მანამ სრულ შეეფარებოდა სოროში, კუდში ხელი სტაცა. ძელამ გაიწია რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, ისე ძალსე, რომ კუდი მთლიანად მსედარს

საქართველოს
ლიტერატურის

დარჩა ხელში და თვითონკი უკუდოთ შებნდა თავის ცისე-დარბასში. მაგრამ იქიღამაც ძალე გამოაბძანეს, შეუკრეს ხელ-ფეხი ბორკილით და ისე გაძაგრული წამოიყვანეს...

ჭირი იქა, ლსინი აქა, ნაცარნი იქა, ფქვილი აქა!..

— სხვა აღარაფერი იცი, ჰაჰაჰ, მელისა? — ჰკითხა გუგულმა სოსიკას.

— როგორ არა, ვიცი კიდევ, შვილო, ერთი შაირი მელისა და იმასაც გეტყვი, რა-კი ვგრებ.

გუგულმა თავი დაიქნია და ჰაჰაჰაც დაიწყო მელისა შაირი:

აღმა, ამხედრდა მელია,
ულეაშს გაღისო ხელია,
კულზე ყვეანი შეიბა,
ხმლით დაიმშენა წელია,
თოფი გადიგდო მხარზედა,
ჩამოიფარცხნა წვერია.
შეკმაზა თავისი რაში,
თავისი ლურჯი ცხენია.
ვაი ქათმებს და თაგვებსა,
დღე დაადგებათ ცხელია!
ესე ამბავი მელისა
ხეეში ერთს ქვაზე სწერია.

შეიძრა მთელი ქვეყანა —
ერი, მღვდელი და ბერია.
დასტოვა მელამ სრა-სახლი, —
ხევის პირს ერთი ხერელია,
შიგ კადი როგორ შეძერება,
ვიწრო და მეტად ბნელია.

ნეტავ სად მიღის მელია,
თუ ქვე არ გამოვლია?!

სუყველას მუქარას უთვლის
 ეს გმირი ხეარასნელია.

კაცს მელა როგორ აჯობებს,
 ათასის ხრიკის მქნელია!?
 იქ მეწისქვილეს ჰგებოდა
 რკინის ხაფანგი ძველია.
 ამ მეწისქვილის ხაფანგსა
 ეს გმირი დაუჭერია.
 გაფუჭდა ბიღებიანი,
 კული-ლა გაუჭერია.

ჰანა რომ ამ ამბავს უამბობდა გუგულს, ბესა, ქმა გუ-
 გულისა, კიდევ იჯდა კერის ჰირას, აელო ერთი მუგუსა-
 ლი და აჩინჩსლებდა, ცდილობდა, რომ მეტი ნაპერწკალი
 გაეყარა მუგუსალს, და თან ატანდა:

— ამდენო ღორო, ამდენო ცხვარო, ამდენო სარო და
 კამეჩო, ამდენო ბატო, ამდენო ინდაურო, ამდენო ძირო
 ფუტკარო, ამდენო ორმო ჰურო!

ჩქარა გუგულსაც დაეძინა ჰანის კალთაში, ნინომ გე-
 დიუვანა და ჩანწვინა ქვეშაგებში.

ჯერ გათენება შორს იყო, რომ გუგულმა გაიღვიძა და
 მოჭევა თავისებურს ჭიკჭიკს:

— ძელა არ მოვიდა, ჰანავ?

— როგორ არა, მოვიდა, შვილო, და ძღვენიც მოიტა-
 ნა!— მიუგო ჰანამ, რომელიც კერის ჰირას იყო წამოწო-
 ლილი.

ძერე ადგა, გადვიდა სოფოსთან, აკოცა შუბლზე და
 ორივე ხელზე, ჩაუდო ჰირში გოზინაყი, სათითაოდ ხელ-
 ში ვაძლები მისცა და უთხრა:

— ესრე ტკბილად დამიბერდი, ჩემო შვილო!

რ ჯ ა ხ ი ს ბ უ რ ჯ ი

ამბავი

I

შენიერი, გრილი, ოდნაე მოღრუბლოლი მარიამო-
ბისთვის დღე იყო; დილის თერთმეტი თუ თორმე-
ტი საათი იქნებოდა, როდესაც მე და ჩემი თერთმე-
ტის წლის ვაჟი ილიკო შევსხედით ცხენებზედ და
ნელის ნაბიჯით შევეუდექით, ჩვენ სოფელს ახლო, ტყის გზასა.

ტყეში სრული მყუდროება სუფევდა; ფრინველნი, ეს ტყის სუ-
ლის ჩამდგმელნი მოჰქიჰკიკენიც კი გაუყრებულებიყვნენ და თითქოს
ზაფხულის შუადღის ძილს მისცემოდნენ. მარტო შორიდგან მოის-
მოდა დატვირთულ ურმის მძიმე ჭრიალი და შორს ბანს აძლევდა
სვედიანი ურმული ძნის-მზიდველისა.

მე და ილიკო ტყე-ტყე სასეირნოდ მიედიოდით და ტკბილად
ელაპარაკობდით; ტყე თან-და-თან უფრო და უფრო დაბურვილი
ხდებოდა; ცას ყური აღარ ვათხოვეთ და თითქმის შებინდებული დღე
ახოვან მუხებზე ჩრდილს მივაწერეთ; ის კი არა თუ ჩვენ ბაასში ცა
საშინლად მოხრუშულიყო და უცებ ონაეარმა ქარმაც დაუბერა.
ტყემ გუგუნნი დაიწყო, მიძინებულმა ბუნებამ სწრაფლად გამოიღვიძა
და მძლავრად ზმორება მორთო; თითო-ოროლა დიდრონმა წინ-
წკალმა მაგრად გაგვიტლაშუნა პირისახეზედ. ილიკომ თავის ცხენი
ჩემსას მოუახლოვა და შიშით შემომხედა. ამ დროს საშინლად გაი-
ელევა და თან მოჰყვა ხანგრძლივი გრუხუნნი.

— დედა, რა გვეშელება? ჩვენ, მკონი, ძლიერ შორსა ვართ
ჩვენ სოფელზედ, და ეს საშინელი აედარი ხომ თან წაგვიღებს?

— აქ ახლო ერთი სოფელი მეკულება და აბა, შეილო, ყოჩა-
ლად, მაგრა იჯექ ცხენზედ და მამყე, იქნება აედარს ჩვენ გავუს-
წროთ.

ცხენები კარგები გვყავდა, არც ტყის გზა იყო ურიგო, და გავკარით. ჩვენი ცხენების ფეხის თქრიალი უფრო უმატებდა გაღვიძებულ ტყეს ხმაურობას და შიშის ზარი იტანდა ჩემს ილიკოს, ფერი სრულიად დაეკარგა და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა ერეკებოდა თაის „ბაჩას“.

რამდენსამე წამს შემდეგ ჩვენ წინ, ტყის გაღმა გამოჩნდა პატარა სოფელი „ოლე“ და წვიმამაც კოკა-პირულად დაასხა, თან სეტყვამაც წამოუშინა და ლაწა-ლუწი აუყენა არე-მარეს.

სოფლის განაპირას, მაღლობზედ ერთი პატარა ხის სახლი იდგა და ორ დიდ ნერგ შუა გამოიქვიტებოდა იმის ახლად გაკეთებული აივანი. მე მაშინვე იმ სახლისკენ გადვუხეიე და აივანთან შეედექე; სახლის კარებში გამოდგა შეეებით მოსილი მოხუცი და გაკვირვებით დაგვიწყო ცქერა.

— ნინო, ვერ მიცან, დარია, თქვენი ბატონიშვილი დარია?

— დარიაჯან! შენა, შენი ჭირიმე! უი დამიდგეს თვალები! ამისთანა აედარში ხომ დაიწუწებოდით. გადმობძანდით, გენაცვალე, ჩქარა! — მერე ოთახში შეიძახა: — სალო, შეილო, ცეცხლი, ჩქარა დიდი ცეცხლი გააჩაღე, ბატონიშვილები გვეწვიენენ!

რამდენსამე წამს შემდეგ მე და ილიკო ვისხედით გაჩაღებულ ბუხრის წინ და ვიშრობდით ძალზედ გაწუწულ ტანისამოსს; აქვე ჩვენ გვერდით ნინას ყმაწვილი-რძალი სალო ქათამს აკეთებდა ჩვენთვის სასამხროდ.

ლამაზად მეჩვენა ეს პატარა, გამართობებული ხის ოთახი, თავის პატარა სანათურებით, რომელშიაც პატარა შუშები ისხდა და ოღნაე ანათებდნენ სუფთად მილაგებულ სადგურს. ცალ მხარეს განიერი ტახტი იყო შეკრული და ზედ ქილობები და ფარდავი ჰქონდა გადაშლილი, მეორე მხარეს ჩამწკრივებული ეწყო სამი მოზდილი სკივრი, და ერთ იმათგანზედ ელაგა სუფთა, დაკეცილი ლოგინი. კუთხეში ლამაზი, პაწია ნაქდევი თარო იყო მიდგმული და ზედ-მცირეოდენი ჭურჭელი და სპილენძეფულობა ელაგა; ერთი სიტყვით, ოთახს ეტყობოდა, რომ ორი რიგიანი დედაკაცი ჰპატრონობდა, და ბალღე-

ბი, ეს სახლის მუდამ ჟამს ამრეც-დამრეენი, არ სწეწადენენ აქაურობას.

— ეს რატომ ასე მარტონი ხართ, ნინო? განა შეილი-შეილები არა გყავს?—გკითხე სახლის პატრონს და აქეთ-იქით მივიხედ-მოვიხედე.

შეილი-შეილები კი არა, დარიაჯან, — ღმერთმა არ შემარჩინა, — და ერთი ბიჭი კი გყავს! — ოხერით მომიგო ნინომ და თავის რძალს გადაჰხედა.

— მერე სად არის ამ საშინელ აედარში? — აჩქარებით ჰკითხა ჩემმა ილიკომ მოხუცს: — ხომ ნიაღვარი წაიღებს, თუ კარში არის სადმე.

— ნიაღვარი კი ვერ წაიღებს, გენაცვალე, პატარა ბატონიშვილო, და ძლიერ კი გაილუმპება. დაუდგეს ბებიის თვალები! მერე ნაბადი მაინც წველო თანა, ცარიელ ჩოხაშია გახვეული...

— საწყალი! ეინ იცის ეხლა რა ნაირად ღრიალებს და დედას ეძახის! მერე რა საშინელი ყოფილა ტყე აედარში, ისე ღრიალებს, ყმუის, თითქოს ათას ვეშაპს ერთად მოუყრია თავიო! მე რომ მარტო ვყოფილიყავ, შიშით გავვიჟღებოდი... საწყალი ბიჭი! რა ჰქვიათ შენ შეილი-შეილს? — ეჭიკჭიკებოდა ჩემი ილიკო ბებერს.

— ჩემ შეილი-შეილს, შეილო, დათა ჰქვიათ და არც ტყისა ეშინიან: ის ღამე ბევრჯელ შესწრებია ხარში ამაზე უარესს აედარს, მაგრამ არ უტირნია კი; ცამეტის წლის ბიჭია, რაღა ღროს იმის ტირილია. რომ იტიროს, ხომ ამხანაგები მასხარად აიგდებენ: ან კი რად უნდა იტიროს, განა ტყეს არ იცნობს, ტყის სიცილიც და ტირილიც ათასჯერ არ გაუგონია? განა არ იცის, რომ აედარს დარი მოსდევს და დარს კიდევ — აედარი?!

— განა მე კი არ ვიცი, რომ აედარს დარი მოსდევს და დარს კიდევ აედარი! — ცოტა არ იყოს გაჯაერებით სთქვა ილიკომ: — მაგრამ ტყეში აედარი საშინელებაა! მე დარწმუნებული ვარ, რომ შენ დოთას ეხლა სულ შიშით აკანკალებს, ტირის და შენ კი მოსაძებნად არ მიხვალ, ცოდეა არ არის? მერე ნაბადიც არა ჰქონია თანა, ხომ გაცივდება და აედად გახდება!

II

სალომ საჩქაროზედ მოსწვა ტაფაზედ ქათამი და ლურჯ სუფრაზედ მოგეიტანა რაც ღეთის მოწყალება ებადათ რამე ოჯახში. ჩვენ მგლებსავით წავესიენით ხორაგს და დიდის მადით შევექცეოდით წითლად დაბრაწულს ვარიას, ახლად შედღეებილს კარაქს და ნაღბით გატენილ, ყველსავით დანით საჭრელ მაწონს.

წეიმა კი ისევე კოკა-პირულად ასხავედა და თითქო თავის დღეშიაც აღარ აპირებდა გადაღებას. ნიაღვრები შუილ-ხრიალით მირობოდნენ სოფლის ბილიკებზედ; კალთა წამოკეცილი, ფეხ-შიშველა დედა-კაცები და თავზედ ტომრებ წამოსხმული მამა-კაცები ფაცი-ფუცით აბინავებდნენ კარზედ დარჩენილ ჭირნახულს; ბანის ერდოებს ამაგრებდნენ, რომ ნიაღვრით არ აესებოდათ სადგომი დარბაზები.

აგერ სოფელში შემოვიდა ჩვეულებრივის სისწრაფით და ჭყეიტინით ლორ-ხბო, მას მოჰყვა დარბაისლად მსეღელი ნახირი და შემდეგ მუშა საქონელი თავის გაწუმპული მეხრეებით. საქონელს გამოეგებნენ შინ შეყუყულნი გოგო-ბიჭები და ჟივილ-ხივილით დაერიენენ საქონელს თავ-თავის ბაკებში შესალალად. ნინო და სალოც საჩქაროდ გავიდნენ კარზედ და მალე მათ შემოჰყვა ლოლუასავით ლაფში ამოვლებული და სიცივისგან მთლად გალურჯებული დათა.

დათა, თავის ხნის შესაფერად, კარგა ტანადი ახლოგაზდა იყო; პატარა ნაბდის ქუდი კინკრიხოზედ ჰქონდა წამოდებული და ნათელი გულისპირი უმშვენებდა შევეგრემან, აზრით საესე, პირისახეს. წინდა-ქალამანზედ ტალახი ბლომად ჰქონდა შეგლესილი და პიჭებში ჩატანებულ განიერი თეთრი შარელიდგან წკრიალით გასდიოდა წეიმის წყალი; დათამ დარბაისლურად, დაურცხვენლად დაბლა დავეიკრა თავი, ქუდი მოიხადა, თავის უშველებელი კომბალი კუთხეში მიაყუდა, წელიდგან ქამარ-ხანჯალ. შემოისხნა და წყნარად წავიდა გაჩაღებულ ბუხრისაკენ.

ჩემი ილიკო გაცელებული შესტქეროდა ამ პატარა კაცს და ჰყვირობდა იმის დალაგებულ მიხერა-მოხერას. არც ტირილი, არც ში-

ში გამოვლილის აედრისა იმას არ ემჩნეოდა, მხოლოდ არა-ბავშურის დარბაისლობით შეკრული ჰქონდა შუბლი ამ პატარა კაცუნას.

დათა ბუხრის წინ ჩამოჯდა პატარა სამფეხა სკამზედ და დაბუხებული ხელები ცეცხლს გაუშვირა. დედამ ქალამნების თასმები დაუხსნა, ძლიერ-ძლიერობით გააძრო ფეხიდგან წვიმით გაქლინთული ლაზლის წინდები, შემდეგ ტაშტი და წყალი მიუტანა ხელის დასაბანად და მერე—სადილი ხონჩით, თითონ კი გავიდა გარეთ ძროხის დასაბინა-ეებლად.

ოთახში დიდხანს სიჩუმე იყო, მხოლოდ წვიმის შხაპური გარედამ და ცეცხლის გუგუნი შიგნით არღვევდა ამ სიჩუმეს. დათა აუჩქარებლად, წყნარად, მაგრამ დიდის მადით კი შეექცეოდა ჯამში ჩაყრილ ღო-შეჭამანდს; ჩვენ ჯერ ხმას არ ვიღებდით.

ბოლოს ილიკოს ცოცხალმა ბუნებამ ვერ მოითმინა დიდის ხნის სიჩუმე და გამოვლავარაკა ამ ხნიერებით თავის ოდენა ბაშეს და შეხედულობით და ქცევით კი დამზნილ, დალაგებულ კაცუნას:— მართლა შენ ტყეში აედრის დროს არ გეშინიან? არა სტირი ხოლმე, როცა ტყე ისე საშინლად გრიალებს და ისე ჯოჯოხეთურად ჩამობნელდება ხოლმე?

— შიშით კი რისა შემეშინდება, ბაღლი ხომ არა ვარ, და სიცივით კი დავიციწვევით,—მე და ჩემა ღმერთმა; მეტადრე ჯაეახიანთ პატარა ტატო კინლამ მოგვიკვდა, ცარიელა პერანგით წამოსულიყო ღორებში. ი, ოხერი სეტყვა ხომ ისე ააციებს ხოლმე, ისე, თითქოს ზამთარი მოსულაო. თავ-პირი ხომ სულ გამოგვინაყა, მინამ ერთ დიდ მუხას არ შევეფარენით.

— ტყეში რად იყავი? განაგრძო ილიკომ ლაპარაკი,—შეშა უნდა მოგეტანა?

— შეშა კი არა! შეშა შუა ზაფხულში რად მინდოდა! ან შეშისთვის ეხლა ვისა სცალიან! მთელი დღე სიშინლსა ეჩეხავდი და ის ოხერი თავსხმა ისე წამამეპარა მუშაობაში, რომ ვერც კი გავიგე, და, როცა სეტყვა წამოუშინა, სუყველანი, მინდერის მუშებიც და მწყემსებიც, ტყისკენ გავექანენით.

— სიმინდს სჩებდი!? მარტო?

— მარა! ეინ მიშველიდა? მამა მე არა მყავს და ბიძა!—ოხერით სთქვა დათამ.

— რატომ დედაშენი მუშას არ დაიჭერს?

— მუშას?—რითი, შვილო?—ლაპარაკში ჩაერია დათას ბებია ნინო:—მუშის შექლება ეინ მოგეცა, ჩენი მუშაც და მოწალმართეც მარტო ეგ თითის ოდენა ბიჭია. ეგ რომ არა გეყავდეს, წყალი მოვიდოდა და თან წავგიღებდა; ეგ კი,—ვენაცვალე ღეთის სახელს!— იმდენს მუშა-წალმართობს, რომ ლუკმა მოჰყავს და დედას და ბეზიას მშიერს არ აგდებს.

— ნეტა მართალს ამბობ, ნინო? ამ პატარა ბიჭის ხელით სცხოვრობთ მთელი ოჯახი?—ცნობის-მოყვარეობით დაეკითხე მეც ბებერს.

— მართალს, თქვენი წყალობა არ მოაკლდეს მაგის პატარა სიყმეს. მაგას აგრე კი ნუ უყურებთ, ნამდელი ოჯახის ბურჯია, ბურჯი! კარგ ვაჭკაცს არ ჩამოურჩება საქმეში: სამი ღლის სიმინდი აი სულ ოთხ-ხუთ ღლეში გაჩენა. ხვალ მე და სალო უნდა გავყვეთ და ურემშედ დადება ვუშველოთ. ურემი ნათლია გიგოლამ აგეთიქვა და ორ ღლეში სულ ერთიან მოეზიდაეთ კარებზედ... ღმერთმა დალოცოს, ასეთი ტარო აქვს, რომ წლის სარჩოს მოგერჩება კიდევ.

ბებუის ქებაზედ დათას ცოტა არ იყოს შერცხვა და ცეცხლის ჩხიკინი დაუწყო. მერე ოხერით წამოსთქვა: ეჰ, რა არის ხელ-ცარიელა კაცის მუშაობა! ხარი არსად გავგაჩნია და კამეჩი! ერთი უღელი ხარი მყოლოდა, მაშინ ნახავდი, ბებილო, რა ხოდაბუნებს გადაეხნავდი ანეულოდ! ეხლა რა! ორი თვე გუთნის მეხრეთ უნდა ეიწანწალო, რომ ორი ალო მიხნას ეინმე.

— ხარი და კამეჩი ეინ მოგვაოხრა, შვილო! წყეული იყოს ის მუხთალი სიკედელი! რაც მამაშენი ხელიდგან გამოგვეცალა, განა ჩვენ ბელობაზედ გაჩნდება კიდევ საიდგანმე საქონელი! მაგრამ, რა ექნათ, ასე უნდა ეიწვათ და ეიდაგოთ, სანამ დავაქაცდები და მერე,—ღმერთია მოწყალე,—ვალი იქნება თუ ეახჩი, ერთი უღელი ხარი უნდა ეინაღელოთ საიდგანმე.

— დათა, ის არ გირჩევნია, ქალაქში წამოხვიდე, „ლაქიაობა“ ან „პოვრობა“ ისწავლო?—უთხრა ჩემმა ილიკომ:—იქ ხომ მაგდენი ჯაფა არ გექნება და ფულებს კი ბლომად აიღებ. დიდ ქალაქსაც ნახავ, შენ ხომ ამ სოფელ „ოლეს“ მეტი არა გენახებოდა რა, არა?

— რა მინახავს, არაფერი! ერთხელ კი გონგლანთ ურემზე გამატანეს ხაშურის ტანციაზედ. პა, პა, პა! დასწყევლოს ღმერთმა ი მაშინაა თუ რალაც,—შორიდამ რომ თვალზე დაბდღვრიანობის დავინახე, კინალამ გული გამისკდა, უკან-უკან წაველ და ისე მივეწარცხე ჩვენებიანთ გიგლას, რომ ორივენი გადაეკოტრიალდით. ნეტა ერთი კი ჩამსვა ი ოხერში და სხვა კი არაფერი მინდა!

— მაშ თუ იმ მაშინის ნახვა აგრე გინდა, მოდი ჩვენ წამოგვეყვ ქალაქში, ამ ორ კვირას შემდეგ მივალთ, აბა ნახე, იქ რამდენი იმისთანეები გირჩევენოთ, წიგნსაც გასწავლით, და ახლა წიგნებში რამდენ აზრებს წაიკითხავ?

— წიგნის სწავლება ხომ ძლიერ მინდა და მინდა! აი ამ ბებია ჩემმა წიგნი იცის, სულ ვებეწები, მასწავლე-მეთქი, მაგრამ რომ მოცალდება არ არის! ე ოხერი ხან ხენაა, ხან თესვა, ხან შეშა გვინდა, ხან წისქვილი და სული ველარ ამოგვითქვამს.

— მაშ წამოდი, წამოდი, ჩემო დათა,—მეგობრულის აღერსით ვებეწებოდა ილიკო.

იმანაც თავისთვის ჩაიციინა, ჩაფიქრდა, ეტყობოდა იმასაც გული მისწევდა ქალაქისკენ, იქაურ ცხოვრების გასაგებად, ავისა და კარგის შესატყობად თავის სოფლურ ეიწრო ცხოვრების გარეშე, და ვერა გადაეწყვიტა რა კი.

— პა, ნინო! — ეხლა ბებიას მიჰმართა ჩემმა შეილმა:—გაგვატანე, ისეთი ბიჭი მოგივიდეს, რომ შენ მოწონებული.

— მართლა და თუ გაიმეტებთ, ნინო, ურიგო კი არ იქნება, ქალაქში ხელობაზედ მივიცემ და ოთხ-ხუთ წელიწადზედ დახელოვნებული ეაყკაცი დაგიბრუნდება,—ეუთხარი მეც ნინოს.

— წიგნი, ხელობა, რა კარგია და!!... თავის მოქექით სთქვა დათამ.

— თავის ნებაა, — სთქვა ნინომ და ამოიოხრა: — ჩვენ მაგას გზას როგორ დაეუქვრთ, მაგრამ ჩვენ რაღა გვემკვლეება, ჩვენ ვიღამ უნდა გვაჭამოს პური?! ქალაქს წასული გლენ-კაცი, თავის მიწა-წყალს მოწყვეტილი, მკრე სოფელში აღარ გამოდგება, თვალი სულ სხვაგან ეჭირება... და ნინომ აქ სრემლებიც გადმოყარა.

— რა გატირებს, აღამიანო?! — დარბაისლურად უთხრა დათამ ბებიას: — განა მე არ ვიცი, რომ უჩემოდ თქვენი ყოფნა არ იქნება! თავს როგორ დაგანებებთ! რა ექნა, რომ აქ ჯაფა ბევრი მაქვს, ჯაფას როგორ გავექცევი, კაცი არა ვარ, წელში ხომ არ გადაეწყდები?... ერთი უღელი ხარი მყოლოდა, მაშინ მე ვიციდი, მაგრამ...

ეს სიტყვები ისეთის დალაგებით და სიმტკიცით იყო წარმოთქმული, რომ მე უნებლიეთ სიცილი წამსკდა, ნინო კი თვალსრემლიანი, მაგრამ კმაყოფილი და ბედნიერი გადაეხეია თავის ნუგეშს და მაგრა გულში მიიკრა.

მეორე დღეს მშვენიერი, ბრწყინვალე დილა გათენდა. ჩვენ აღრიანად გავემგზავრებით შინისაკენ. მთელი გზა ჩემი ილიკო სულ იმას მემუდარებოდა, რომ დათასთვის უღელი ხარი გვეყიდნა; იმისი თხოვნა ისე წრფელი და გულმხურვალე იყო, რომ მე უარი ვერ ვუთხარ, და მეორე დღესვე ორი კარგი ჯინშის მოზვერი, რომელნიც ჩვენი საქონლის თვალს შეადგენდნენ, დათას კარს მივაყენეთ.

მამალი და ძალი

როხელ მამალმა ძალს უთხრა:
„ჩემო ძმაო მურიანო!
ამ ქვეყნიური ცხოვრება
სულ მტრობა და შურიანო!

„ერთი სთესავს — მეორე მკის,
აღარ უდებს მთესველს წილსო,
და ვინ მოსთხოვს სამართალსა
უსამართლო მიწის-შვილსო.

„აი, გინდა, ჩვენ თავზე ვსტკვათ:
არ გვიგდებენ ღირსად ყურსო!..
საკადრისად ვინ აფასებს
ჩვენს შრომას და სამსახურსო?

„უჩვენოთ კი რა იქნება,
შენც ხომ იცი, სოფელიო!
ახი არის, ადამიანს
რომ ავალთ ჩვენც ხელიო!

„გავშორდეთ და ჩვენც სოფელი
აეიშენოთ საკუთრადო;
მერე დაფუძდეთ და ვიცხოვროთ
მეკობრულად და ძმურადო“.

ძალმა უთხრა: „კარგად ამბობ...
მომწონს შენი განძრახვაო,
მავრამ ორი რას ვეყოფით,
თუ არ იქნა კიდევ სხვაო?“

—ჩვენც ვიკმარებთ!.. სხვა რათ გვინდა
 ლახუსტაკი და გუნდაო?
 შენ იყევებ—მე ვიყიელებ,
 და სოფელს სხვა რა უნდაო?..

—

დათანხმდენ და გაემგზავრენ,—
 გამონახეს მყუღრო კუთხე;
 სამოსახლოდ აირჩიეს
 საუცხოვო მაღალი ხე.

—

მურიკელამ იმ ხის ძირად
 მოიმზადა მშრალი ბინა
 და ყეფით რომ დაიღალა,
 გაგორდა და დაიძინა.

—

მამალი კი ხეზე შეჯდა.
 აკაკანდა... იფრთქილა
 და ღამითვე დაიყიელა...
 გათენებას არ აცალა.

—

თურმე ახლოს მელა იყო,
 გაიგონა, გაუკვირდა;
 იცა სუნნი!.. აცუნცულდა
 და ხეს დაუპირდაპირდა.

—

პირი ნერწყვიტ გამოევსო,
 მამალი რომ ხეზე ნახა.
 გააცივა... გააზმორა...
 გააფჩინა ნღომით ხარხა

—

და შესძახა: „რა გაყიელებს,
რომ არავის გვასვენებო?“
ის მაყიელებს, რომ საკუთრად
ახალ-სოფელს ეაშენებო!..

—

— ისემც კარგი დაგემართოს!...
კარგი აზრი მოგსელიაო!
მაშ ჩამოდი, სამოსახლო
მამიზომე!.. მადლიაო!

—

— ბატონი ხარ! სამოსახლოს
აბა როგორ დაგიჭერო!
მაგრამ ნება და თანხმობა
ავიღია განა ჯერო?

—

„თუ არა გაქვს, მამასახლისს
გამოართვი; — მანდვე წვესო,
გააღვიძე და უთხარი!..
იმან იცის, ის მოგცემსო.

—

დაიჯერა სულ-წასულმა,
აერია გზა და კვალი:
მურას თავზე ზეწაატყდა,
სიწუწუკემ აუბა თვალი.

—

წამოვარდა ძალლი ზეზე,
სტაცა კულში მარჯვით პირი
და მისთანა თქვენს მტერს, იმას
დააყენა გასაჰირი!...

—

იაფად არ დაუჯდინა
 მისი ძმობილ-მამლის ხრიკი:
 ზურგზე ტყავი გადააძრო,
 მიაკენიტა კულის რიკი.

„ვაი დედას“ დახილითა
 გარბის სიმწრით კულა მელა!...
 კიდევ კარგი, რომ საბრალომ
 როგორც იქნა თავს უშველა.

სერზე შედგა და იქედან
 მან ძმობილებს გადმოსძახა:
 „მიჯობდა, რომ თქვენი თავი
 ჩემ დღეშია არ მენახა!

მე ხომ ჩემი დამემართა,
 მაგრამ თქვენც კი უნდა გითხრათ:
 თქვენ რომ სოფელს ააშენებთ,
 დაგიჩრებათ თქვენვე ოხრათ!

აკაკი

იმერლის და ქართლელ ბაშვის შეხვედრა

შერთ ქალაქში სცხოვრობდა ემაწვილი, სახელად სანდრო. ბაშვი ძალიან გონიერი, კბი გულისა და კბი ხასიათისა იყო, მხოლოდ ერთი ზნე სჭირდა — არ უუარდა სწავლა, წიგნები თვალის დასანახავად ეჯავრებოდა, ცუდაობა და უსაქმოდ ხეტიალი მოსწონდა.

ოღონდ კი წიგნების და სწავლის სახელს ნუ გაუსვენებდნენ და სხვა ეველაფერში მორჩილი, გამკონი ემაწვილი იყო.

ეს ეოველთვის მხიარული და ცოცხალი ბაშვი, ხელში წიგნს აიღებდა თუ არა, კატუნასავით მოიბუხებოდა, დაღონდებოდა, ძილი მოერეოდა, იმდენს ამთქნარებდა, რომ ებები კვერდზედ მოექცეოდა.

ერთხელ ამის მამამ დააპირა იმერეთში წასვლა თავის ნათესავთან რაღაც საქმეების გამო და იფიქრა:

— მოდი სანდროს თან წავიყვან, იქნება ძნალ ალაგას გამოიცვალოს და ხალისი გამოიჩინოს რისიმეო.

მაძა და შვილი ძაღვ გავმკსავრნენ. სანდრომ დაბანაძისა
 ხა თუ არა შორიდაძ, ტყის ასლო, კოპწია ხის სახლი,

სისარულით გული აუფანცქაღდა. აბა აქ შეეძლო კარგი დროს
 გატარება! მაძა საქმეებში ვაერთობა და ვინღა მოაკონებს აძას
 საძაგელ წიგნებს, — მთელი დღეობით ტყეში ირბუნდა.

ძართლაც მეორე დღსვე სანდრომ დაიხურა ბიძის
 ნახუქარი ფაფანაკი და მთელი დღე დარბოდა ვარე-ვარე.
 სხვათა შორის ბიძამ ახუჯა სანდროს კიდევ მშუენიერი,
 ჰაწაწა, შინ გაჩვეული, თეთრი კურდღელი და, როდესაც
 სანდრო წავიდოდა სასეირნოდ ტყეში, თან წაიუვანდა ხოლ-
 მე ამ კურდღელსაც.

ერთხელ ეს კურდღელი სხვა კურდღლების დანახვასედ
 უეცრად გაუსსლტა სანდროს ხელიდამ, ბუჩქნარში შექვრა,
 იქიდან სხვაგან გადასტა, ბალოს სადღაც სშირ ტყეში
 ისე მიიძალა, რომ სანდრომ თვალი ვეღარც კი მოჰკრა.

შეწუხებული ბაძვი ვვირილით გადევნა:

— სად წაიხველ, ჩემო კარგო, მოდი, რა გაჭამო!
 ცელქი კურდღელი უურსაც. არ იბერტყდა, მხოლოდ ხან-

და-სან ბუჩქნარებში ერთ წამს თეთრად რაღაც გამოჩნდებოდა და სწრაფლად გაქრებოდა სოლმე. კურდღელი ფრინველსავე დაჰქროლავდა და ეძაწვილის ვედრებს არაფრად მიაჩნდა, უთუოდ ამასაც თავისიანების ნახვა და თავისუფლად სეირნობა მოეწონა.

ეძაწვილმა დიდხანს სდია კურდღელს, ტანისამოსი ჩამოეფსრიწა, ფეხ-საცმელი ბუჩქნარში დარჩა, ბოლოს იმედი გადიწვიტა, თავი ჩაჰკიდა, მოიწეინა...

ამ დროს უეცრად მოესმა ვიღასიც მხიარული სიმღერა. სანდრო სმის გაგონებამ გაასარბა.

წინ შესვდა ერთი თორმეტის წლის იმერლის ბაშვი, რომელიც მხიარულად მოღიღინებდა, თუძე იმოდენა ფიქსიკვიდა ზურგზედ, რომ ეძაწვილი თითონ ძლივს-ღა სჩანდა.

— მითხარი, თუ ღმერთი გწამს! — შეესვენა სანდრო და მიუახლოვდა სოფლელ ბაშვს: — სომ არ იცი, ბაშვი ძელქისედექის სახლი აქედამ ახლო არის, თუ არა? — რამოდენა ხანია ტეეში უგზო-უკვლოდ დავეხეტები და გსა ვეღარ ვავიგენ!

ეს სიტყვები გლეხის შვილს სიცილად არ ეყო და უთხრა:

— რას ამბობ! გინდა ბატონ ძელქისედექის სახლში მიხვიდე, რომელიც დასავლეთისაკენ არის, და შენ კი ჩრდილოეთისაკენ მისდისარ. განა არ იცი, მზე საიდან ამოდის და საით ჩადის?

— როგორ თუ მზის ამოსვლა და ჩასვლა! — სთქვა გაბტყრებით სანდრომ: — ძაგას რას შეუბნები!

— იმას გეუბნები, შე კაი კაცო! საიდან მობრძანებულხარ, რომ ძაგისთანა უბრალო რამეც არ იცი? — უთხრა ძეგასედი სოფლელმა ბაშვმა და ჰატარა ხანს უკან ტკბილად დაუწეო:

— კარგი, ნუ იწეენ, მე ვაგაცილებ სასლამდის და გზას განაწინებ. აი, ხედავ, მარცხნივ მზე ჩადის—ის დასავლეთი იქნება და როდესაც დასავლეთი მარცხნივ არის, აღმოსავლეთი მარჯვნივ იქნება. მაშინ ჩრდილოეთი წინ მოგვექცევა და სამხრეთი ზურგს უკან დაგვრჩება. რადგან ბატონ პელქისედექის სასლი სამხრეთისკენ არის, მივბრუნდეთ და ისე დავადგეთ გზას. აი ესაა, მარჯვნივ გვექნება დასავლეთი და ჩრდილოეთი-კი უკან დარჩება ეს რა მხელი გამოსაცნობია?

— ბერე ვინ გასწავლა ეგა?— ჰკითხა სანდრომ.

— ჩვენ სოფლის სკოლაში ვისწავლე. მე მიუვარს ველაფურის შეტეობა. მასწავლებელი ძცოდნე და კაი კაცი გვეავს, რასაც ვკითხავ, ამისხნის სოლმე. მე მიუვარს სწავლა, მაგრამ მამა-ჩემი ღარიბია. სულ ერთი მტკაველი მიწა გვაქვს და სახლში-კი ცხრანი ვართ. მეც უნდა სკოლა ძალე დავეტოვო და ოჯახს შევეშველო.

სთქვა ეს და ღრმად ამოიოხრა.

— ბერე რად გინდა, რომ ბევრი იცოდე და ნასწავლი იყო?— ჰკითხა გაკვირვებით სანდრომ, რომელსაც ასეთი სიუვარული სწავლისა ვერ გაეგო, და დაუმატა:

— უთუოდ ან მღვდლობა გწადიან ან სკოლის მასწავლებლობა?

— არც ერთი და არც მეორე... მე მინდა მოგზაურობა, მინდა სხვა ქვეყნები ვნახო, ვეღლაფერი შევიტეო და ძცოდნე კაცი გამოვიდე.

პატარა იმერელს ამ სიტყვებზედ თვალები აუპრიანდა და აღელვდა.

საქართველოს
საბჭოთაო
საქართველოს

სოფლელ ბაშვის ლაპარაკმა სანდროც დააფიქრა. უმაწვილმა ჩაიხედა თავის გულში, იმასაც მოეწონა მოკსაურობა, იმასაც მოუნდა კარგ ჭკვიან კაცად გამოსვლა და იმასაც გაეღვიმა მიუროებული და მიძინებული სურვილი ცოდნისა.

— მეც მინდა გავსდე ნასწავლი და გამოვიდე გამოჩენილი კაცი! — ფიქრობდა სანდრო: — მაშ სოფლელმა მე უნდა მჯობოს! თუ-კი მაგას იმედი აქვს ისასელოს თავი, მე-კი უკან ჩამოვრჩები!

ცოტა ხანს ბაშვები, გართულნი თავ-თავიანთ ფიქრებში, ჩაჩუმებულნი მიდიოდნენ.

— მოიტა გიშველი მზგ ფიხისის წადებას! .. სშირად და-
იარები ამ ტყეში! — დაეკითხა სანდრო.

— როგორც-კი სწავლას გავათავებ და თავისუფალ დროს ვიპოვი. გარდა ამ ფინისისა, რომელიც მიმაქვს სოლმე სასლში, აქ ვაგროვებ კიდევ სხვა-და-სხვა ყვავილებს და ბალახებს წამლებითთვის, აფთიაქი ვუზიდავ და იქ გროშებს მაძლევენ, ამ გროშებს ვაგროვებ და წიგნებს ვყიდულობ... შენ რაღად წამოსულხარ ასე შორს ბიძიას სასლიდამ?

— მე ჩემ კურდღელს გამოვუდეკ. ის საბაკელი გამქცა და ვერ დავიჭირე... ძალიან მეწინა, შევეჩვიე.

— ბიძია შენს რომ კურდღელი ჭყავდა, იმაზედ ამბობ?

— ჭოო-დე!

— მაშ ნუ სწუხარ, იმის ჰოვანა ძნელი არ არის.

ბაშკები მოდიოდნენ ლაპარაკით და სოფლელი გზა-და-გზა უსტვენდა. ჰატარა ხანს შემდეგ მოისმა ფოთლების შრიალი. სანდრო შედგა.

— ერთი უუურე და!— იმასის ჩუმად სანდრო და ბუჩქნარზედ ანიშნებს.

— სუ! არ გაიქცეს, ხმას ნუ ამოიღებთ.

სანდრო გასარებულია, იმისი კურდღელი, იმისი სავარელი კურდღელი აქ არის. დასე თეთრ გრძელ ყურებს როგორ ათამაშებს, რაღასაც დაეძებს, სუნავს, მერე ერთ-ბაშად სმაურობით გადასტება ერთი ბუჩქიდან მეორესთან და შეასტება სოფლელ ბიჭს მხარზედ.

— მაშ შენ ჩემი კურდღელი შეჩვეული გეოლია?— შეჭყვირბ გასარებულმა სანდრომ.

— ჩემი გაზდილია და მაშ არ შეეოლებს შეჩვეული? ბუდიღვან მე მოვიყვანე, ჯერ რომ ისევ ბაჭია იყო. ობ-

ლად დარჩენილიყო საცოდავი, ეტეობა მონადირეს მოეკლა ამის დედა. ზაწაწა კურდღელი მძიერი მოკვდებოდა, მე რომ არ დამენახა და არ მიუშველებოდი, — ნამდვილი დედობა გაუწიე და ესეც მადლობას ამითი მისდის, რომ შემოჩვეულია ჩემთან, საჭმლის მიტანის დროს მე უოველთვის სსვა-და-სსვა სიმღერებს ვუსტვენდი და ეველა ჩვენის სიმღერების სმებს იცნობს!... მე მხოლოდ ბოლოს მივეცი შენს ბიძას... ჩემთვის ძალიან საჭირო იყო რობინზონის წიგნი და რუკა!

— რუკა!? ეგ რაღა ცხოველია!

ზატარა იმერელმა გადისარსარა და უთხრა:

— ეს რა მესმის! რუკა ცხოველი გგონია? ეგ სომ სქელ ქაღალდსედ ნახატი დედა-მიწაა. ერთი მითხარი, თუ ღმერთი გწამს, სადაური ხარ?

— ქართლელი გასლავარ! -- უთხრა თავმოწონებით სანდრომ.

— თუ ეველა ქართლელები აგრეთი მცოდნენი ხართ, სწორედ კარგები ეოფილხართ! — და ზატარა იმერელმა დაცინვით მძიმედ თავი დაუკრა.

სანდრო კარსალსავით გაწითლდა. განხ ამახედ მეტი შერცხვენა უნდოდა. დასეთ, ამ იმერელმა როგორ დაამცირა ქართლელები!

— რა თავი მოგაქვს, რომ ცოტა ჩემსედ მეტი იცი? — უთხრა სანდრომ გაჯავრებით თავ-მომწონე იმერელს. მე რომ მინდოდეს, შენსედ ათასწილად მეტი მეცოდინება. შემძლე მამა მეავს და რა წიგნებსაც მოვინდომებ, ეველას ვაუი-დვინებ.

— მაშ უფრო დიდი სირცხვილი, რომ არა იცი რა. მაშა ჩემს რომ შეძლება ჰქონდეს,—სთქვა ნაღვლიანად პატარა იმერელმა:—დღე და ღამ წიგნზედ გაათენებდი და ისეთი ნასწავლი გამოვიდოდი, რომ მთელ იმერეთს სასახელოდ ვუყოლებოდი.

— წამო ჩვენკენ, ქართლში, ერთად ვისწავლოთ, მერე ვიმოგზაუროთ და ახალ-ახალი ქვეყნები ვიპოვოთ.

— ძალიან კარგი—უთხრა იმერელმა,—მხოლოდ იმ ზირობით-გი წამოგუვები, რომ ნაპოვნი ქვეყნები იმერლები-სა იუოს.

— სულაც არა, ქართლელებისა უნდა იუოს,—მიუგო სწრაფად სანდრომ.

— მაშ არ წამოგუვები,—შენ შენთვის, მე ჩემთვის! ნახე, თუ უფულოდაც კაცი არ გავხდე... აი შენი ბიძიას სახლიც, მივედით. დაიჭი კურდღელი და მშვიდობით, ქართლელო!

— ბოიცა, იმერელო! თუ მეც არ ვისახელო თავი და ნახავ!

უმაწვილები გაჰშორდნენ ერთმანეთს. სანდრომ ერთი კიდევ მისძახა:

— სანამ აქა ვარ, მოდი მნახე სოღმე.

დიდად დაფიქრებული და ნაღვლიანი შევიდა სანდრო სახლში, მთელი ღამე მილი არ მოსდიოდა. გათენდა თუ არა, შეუვარდა თავის ძამას, ჩამოეკიდა უელზედ და სთხოვდა:

— ჩქარა დაებრუნდეთ ჩვენ სახლში, სწავლის დრო მეკარგებაო.

ო ბ ო ლ ი

არტოდ მარტოა ობოლი,
ზის და ქეითინებს მწარედა:
მამა შინ არ ჰყავს საწყალსა,
დაც გამოსულა გარედა.

**

გული ელგვა საბრალოს
დისა და მამის ლოდინში,
ვერც კარი ჩაუკეტია,
ვერც ჩაწოლილა ლოგინში.

**

დღეა-კი სხვაგან ჰგონია,
შორს სადღაც სალოცაედა,
ვერ მიხვედრილა, თუ მამას
რისთვის აცვია შვეადა.

**

ღამეა. ქარი გრიალებს,
ფინია ჰყეფავს კარებზე;
შინ-კი პატარას შიშისგან
ტრემლი ჩამოსდის თვალებზე.

**

რა დაიღობა ტირილით
და ჯღომა მოეწყინება,
კერის წინ ფარატინებზე
მიწება, მიეძინება.

**

დელსა ჰხედავს სიზმარში,
ღიმილი მოსდის პირზედა,

კაბის ღიღას უხსნის, ძუძუზე
 ჰკოცნის და ეკვრის ჟინზედა.

**

რაკი დასტკებმა აღერსით
 და მშობელ დედის ყურებით,
 გულ-ამომჯდარი ტიტინებს
 კალთაში საყვედურებით:

**

— სად დამემალე, სად წახველ,
 ვისთან იყავი, დედაო?
 სამი ღამეა მშიერი
 ვიძინებ ზედი - ზედაო.

**

„ყურს არეინ მიგდებს, ცალიერ
 კუჭს ძლივას ვიძღობ პურითო,
 რასაც ვსჭამ, ისიც სასევა
 ნაცარიტა და მურიტო.

**

„ნულარსად წახვალ, დედილო,
 შენს ძუძუს ვენაცვალო!
 თუ ფუფალასთან წახვიდე,
 მეც შენთან წამიყვანე...“

**

— იძინე, ჩემო პატარავ,
 იძინე ტკბილის ძილითა;
 წყნარად გულ-დამშვიდებულსა
 გაგვლვიძება დილითა.

**

„ცხადად ვერ წახვად დედასა,
 ვერ ჩაეკვრები უბეში,
 გული კვლავ აგიტირდება,
 მაგრამ ღმერთია ნუგეში!“

ცერის ტოლა თომა

(ინგლისური ზღაპარი)

ასეღ-განთქმული მისანი ძესავრად მიდიოდა ერთ-სელ. ჩამოსდა ერთ ღარბ ოჯახსში დასასვენებლად და სთხოვა, ღამე გამოეფინეთო.

სასლის ჰატრონის ცოლმა დიდი ჰატვიცცემით მიიღო ძესავრი. ერთი ჯამი რძე მიართვა და სონხა ჰური.

ოჯახსში დიდი სისუფთავე და წესი იყო, მხოლოდ სასლის ჰატრონს ძალიან ნაღულიანი სასე ჰქონდა. მისანმა გამოჰკითხა მიზეზი და შეიტყო, რომ უშვილობა ანაღულიანებდა ამის მასწინმელს.

— ჩემისთანა ბედნიერი ქვეყანასეღ აღარავინ იქნებოდა, მე რომ ძეოლოდა თურღ ვაჟ-კაცის ცერის ტოლა ვაჟი-შვილი, — უთხრა ტირილით დედაკაცმა.

მისანს მოეწონა ამ დედაკაცის ნატვრა და, დაბრუნდა თუ არა შინ, ფერის სთხოვა:

— წადი და აუსრულე იმ დედაკაცს ნატვრაო.

თქმა იყო და ასრულება. სულ არ გასულა რამდენიმე საათი, რაც მისანი წავიდა ამ სასლიდამ, რომ დედაკაცს დაებადა ერთი ნაქცევა ემაწვილი.

ფერის ნათლიად გაუხდა, სახელად თომა დარქვა და ბაშეი უცნაურად მოართო და მოკაშმა: მუხის ფოთლებისა ქუდი დაჭურა, ობობას ქსელის ჰერანგი ჩააცვა, ყურთუკით

ქსოვილის ჩასაცმელთ შებოსა, ვაშლის ქერქისა წინდები მოუქსოვა, დედის ორის წამ-წამისაგან საწვიკები შეუკრა და თავის ტყავის ფესსაცმელები ჩააცვა.

მართლაც და თომა თავის ძამის ცერსედ მეტი არ განსარდა,

და ეურის გღება და მოვლა-კი ამ ზაწანას უფრო მეტი უნდებოდა. დედან-კი აგრე რიგად არ ესაღისებოდა შვილის მოვლა. სოკჯერ ზატარა თომა თავის ტოლ ბაშვებს ჩაუძურებოდა ჯიბეში და ამოაცლიდა რაც-კი რამ სილს იპოვიდა. თუ თომას მოასწრებდნენ ქურდობასედ, დიდ სასჯელს მიაუენებდნენ, ზარკუქანაში ჩასვამდნენ, შიგ ჩაჭერიდნენ ბალის კურკებს და იმდენს აჯაღჯაღებდნენ, სანამ საწყალ თომას კურკებით სელ-ფესი არ დაეყუებოდა. ემაწვილი ვედრებით ზირობას ამღევდა, რომ კვლავ აღარას მოვიპარავო.

ერთსელ დედამ მოამხნად შაქრის ჰურის განსაკეთებლად ეველაფერი, რაც-კი მოუნდებოდა, და ჯამით ძაღლა თაროსედ შესდგა. თომას ძალიან მოუნდა ნახვა, ჯამში რა არისო და უეცრად-კი მოსელილ ცომში შიგ ჩაიფლა.

თომას უნდოდა თავი დაეღწია, შედგა თავის ზატარა ფესხედ და ისე საძინლად იქნედა თავს და სელებს, რომ მოსელილი ცომი ავიდა და დავიდა. დედას შეეძინდა, ეგონა, უთუოდ ცომს შეულოცა ვინმეო, და უთხრა მენახშირეს, რომელიც აქვე შეესწრო:

— წაიღე, შენთვის მომიცია ეც ცომიო!

მენახშირებმა ცოპი ერთიანად ჰარკში კადილო, სურგ-
სედ წამოიკიდა და გასწია.

თომას ჰირი სავსე ჰქონდა ცოპით, მაგრამ ეცადა და
დიდის წვალებით მოიშორა ეს ცოპი ჰირიდან და ისეთს
ღრიალს მოჰქევა, რომ შეშინებულმა მენახშირებმა ცოპი ღო-
ბესედ კადისროლა. თომამ ესლა ტანიდამაც კადიუსიკა
ცოპი და კოჭლობით გასწია დედ მამისკენ. დედამ აბანავა
თავის საბრალო შვილი და ჩააწვინა ქვეშაგებში.

ერთ ქარიან დღეს დედა სწველავდა ძროხას და თო-
მაც მივიდა საეუ-
რებლად. დედას
შეეშინდა, ქარმა
არ მოიტაცოს ჩე-
მი შვილიო, მანამ
ძროხას ვწველა-
ვო, რ მიება თავის
ასლოს სეხედ.
უეცრად მოესმა
საბრალო ხმით
ევირილი:

— დედი, დედი!
მიშველე ჩქარა!

— სადა ხარ, ჩე-
მო ზაწაწინაჲ? —
ჰკითხა შეშინე-
ბულმა დედამ.

— აქა ვარ, ძრო-
ხას ჰირში ვუსი-
ვარ, საცაა კადა-
მულაზავს!

ძროხა ხის ძირას ბალასს დასწდომოდა და ზირი მოეკლო შესაჭმელად და აკი ჰაწაწინა ბაშვიც თან აჭეოლიყო თურმე. თომას ბედსედ ძროხას ცოტა ხანს ზირი ღია დარჩა, თომამ დაიწყო ევირილი და ზირიღამ გამოუარდა. დედამ მიაშველა კალთა და წამოიკვანა შინ.

შემდეგშიაც ცერის ტოლა თომას უთვალავი ამბები გადასდა. ერთხელ მინდორში დასეირნობდა. ევაჟმა საჭმელთან ერთად აიტაცა ეს ჰაწაწინაც და ერთ კლდის წვერსედ დასვა. თომამ იქიღამ ზღვაში შეცურდა, სადაც ჩვენი საბრალო ჰაწაწა თევზმა გადაულანა.

ეს თევზი იქვე მეთევზემ ბადეში გააბა და, რადგან ძალიან მსუქანი და დიდი იყო, მეთევზემ ხელმწიფეს მიარ თვა. თევზი რომ გასჭრეს, თომამ ცოცხალი-კი ამოძვრა. ხელმწიფე აღტაცებაში მოვიდა, ამისთანა ჰატარა ქონდრის კაცი რომ ნახა. ქონდარს თავისთან აიყვანა და სასახლეში ცალკე ოთახი მისცა.

ხელმწიფე რომ სანადიროდ წავიდოდა, სძირად დაიყენებდა სოლმე თომას უნაგირის თავსედ, წვიმა თუ მოასწრობდა, უბეში ჩაისვამდა.

ერთხელ ხელმწიფემ დედ-მამასედ ჩამოუგდო ლანარაკი და, როდესაც შეიტყო, რომ თომამ ღარიბი დედ-მამის შვილიაო, უბანა:

— წადი ნახე შენი დედ-მამა და იმოდენა ოქრო წაუღე, რამდენის წაღებასაც შეიძლება.

თომამ იშოვა ფულის ქისა, შივ ჩადო ერთი ოქრო

და აიკიდა სურგსედ. ქისის ზიდვა ისე ემძიმებოდა, თითქოს სავსე ტოქარა ჰქონდა. თომამ ორი დღე და ღამე იარა დაუსვენებლივ და დაღალულ-დაქანცულმა ძლივს მიხლწია თავის სოფლამდის. რაც თომამ ორ დღე-ღამეში გაიარა, სხვა ორ-სამ საათში გაივლიდა.

დედ-მამას შვილას ნასკა ძალიან გაეხარდა; უკვირდით ამოდენა ოქროს როგორ მოერიაო. თომა თხილის ნახუტში ჩასვეს, ცეცხლა-პირას მოუსვეს და სამი დღის განმავლობაში თხილს აქმევდნენ. თომას მანც გული მისწევდა ხელმწიფისაკენ. მაგრამ წვიმებისაგან დედა-ძინა სველი იყო და ვერა ბედავდა წასკლას. დედამ უშველა, — ხელის გულსედ დაისვა ჰაწაწინა თომა, შეუბერა და ხელმწიფის კარსედ კი ამოაყოფინა თავი.

ხელმწიფის სახლის კარის კაცო ეველას უკვარდით ცქრილა თომა, ერთობოდნენ იმის ცელქობით. ჰაწაწინა კაცი დაბადებთჟე მამაცი და გამბედავი იყო, უკვარდა ვაკაცობის გამოჩენა, თოფის სროლა, შუბის და ხმლის ტრიალი. მხოლოდ დიდ ხანს ვერ იტანდა ამ ჯაფას და ერთხელ ისე ძალიან მოიქანცა, რომ კინაღამ თან გადმჭევა.

ნათლია-ფერხამ შეიბრალა თომა, ჩაისვა თავკები შებულ ეტლში და წაიყვანა თავის სასახლეში, მოუარა, მოარჩინა და ისევ მოიყვანა ხელმწიფისთან.

აღალ-მართალ თომას ერთხელ დასწამეს, ვითომ სასახლის მხარეულის მოწამლვა სწადდაო. ცერის ტოლა

ქანდრის კაცი ბევრს მართლულობდა თავს, მაგრამ მანც ვერას კასდა და სიკვდილი კადუნწვიტეს.

ამ დროს თომამ ნახა, რომ ერთი მეწისქვილე ზირ-დაღებული შესცქეროდა ამას, აიღო და ზირში წაუშვრა. ვერაინ მისვდა, სად გაქრა თ.ო.მ.; მაგრამ რა მოასვენებდა თვით თომას! მოჭევა მეწისქვილეს გულ-მუცელში სეირნობას, ეელამდის ადიოდა და ჩადიოდა. მეწისქვილე ძალიან იტანჯებოდა და ვერ გაეგო-კი მისესი. მრავალი ექიმი მოღალა თავის მოსარჩენად. ეველა ექიმი აძლევდა წამალს, მაგრამ ვერაინ ვერა უშველა-რა კი. მეწისქვილემ უცაბედად ერთი ისე დაამთქნარა, რომ თ.ო.მ. თავის სანჯრობილედამ ამოვარდა და დაეცა მეწისქვილეს წინ. მეწისქვილე მისვდა, რომ ეს ზატარა სურიელი იყო იმის ავადმყოფობის მი-სესი, საშინლად გაჯავრდა, სტაცა ხელი და წეალში გა-დაუძახა. საწეალი თ.ო.მ. წეალში კიდევ თევზმა კადეუ-ლანა.

ზაწიკუნამ აქედანაც მოახერხა თავის დაღწევა და უც-რად გამოესახა ხელმწიფეს.

სასახლეში ეველამ იცოდა, რომ თ.ო.მ. უდანაშაულოდ იყო დასჯილი და ხელმწიფემ წეალობის თვალთ მიიღო ჯუჯა, ასნაურობა უბომა და მშენივრად მოართმევინა: ზეჟელას ფრთების ჰერანგი შეუკერეს, ქათმის ტეავის ფე-საცემელი, ნემსი სანჯლად გაუკეთეს და თ.ო.მ. ცხენად შე-უეძახეს.

ცერის ტოლა თომა ასე მორთული სელმწიფეს და იმის
ამალას მისდევდა სოლმე სანადიროდ, იმის ცქერით უველა
აღტაცებაში მოდიოდა.

ერთ დილას, როდესაც თომა თავსეოდ მჯდომი თავ-
მომწონედ დააქროლებდა, უეცრად კატა დაეცა თავს,
კლანჭები ჩაუგდო და მოიწადინა იმის შეკლანჭვა. თომამ

იმრო სმალი და საშინელი ცხოველი გაბეჯუნა. კატის
კლანჭებმა თომას მანც ტანისამოსი დაუსია და გული
ძალიან დაუკაწრა.

ნათლია-ფერიაბ თომა ეხლაც თავისთან წაიყვანა მო-
სარჩენად, მერე ერთი შეუბერა და ისევ სასასლეში და-
ბრუნა.

იმ ხანად ამისი მწუალობელი სელმწიფე გარდაცვლილიყო, და ახლად ტახტსედ ასული-გი ამ ჰატარა ჯუჯას არ იცნობდა.

— ვინა ხარ შენ? — ჰკითხა თომას, სასახლეში რომ ნახა ახალმა სელმწიფემ.

თომამ უპასუხა:

— მე გასლავარ ცერის ტოლა თომა; ნათლიასგან მოვდივარ, წინეთ მე ყოველთვის სასახლეში ვცხოვრობდი, სელმწიფეს ვუყვარდი, მვარველობდა, ახსაურობაც იმან მიბოძა.

— კარგი, დარწი, მეც კარგა შეგინახავ, — უთხრა ახალმა სელმწიფემ.

სელმწიფემ საკუთარი სასახლე აუშენებინა თომას, სიძლელით მტკაველ ნახევარი, ერთი ძალალი სელიც გაუყუთებინა, რომ სადილსედ თავისთან დაესვა.

აწახ დროს თომა ასეთს განცხრომა - ბედნიერებაში არა ყოფილა, როგორც ესლა, მაგრამ წყალობა სომ დიდ ხანს არ გასტანს. სელმწიფემ თავის საეკარელს უბოძა ეტლი, შებმული ექსი თეთრი თავკით.

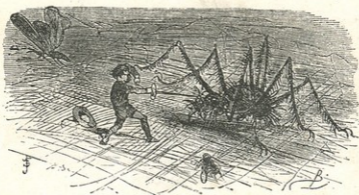
ამხედ სელმწიფის ცოლი განრისხდა: რატომ მე კი არ მახუჯაო და ცილი დასწამა თომას: ჯუჯამ მასუენინაო. სელმწიფემ ამის გამო სასტიკი სასჯელი გადუწვიტა თომას.

უიძისოდაც ღონე მიხდილმა თომამ თავი შეაფარა ლოკოკინაში; იქ ისე დიდ ხანს დარჩა დამწუკდელი, რომ

ის ძალ-ღონეც დაკარგა, რაც ჭქონდა. ბოლოს როგორც
გამოვო იყიდა სანსელეთიდან და რომ არ სწვენებოდა გა-
ჯავრებულ სელძწიფეს და განრისხებულ სელძწიფის ცოლს,
სასახლიდან გაიქცა, შეასტა სურკსედ ჰეჰელას და იმანაც
სოფლისკენ გააქანა.

თომა ვერ ატარებდა თავის ნებასდ ამ ფრინველს,
რადგან არც უნაკირი ჭქონდა და არც აღვირი. ამიტომაც
თავი ველარ შეიმაგრა და დაეცა ერთ კედლის ძირას. იქ
ერთმა დიდმა ობობამ კძელი კლანჭები ჩაუყარა. თომამ

თავის დასაცველად იძრო სანჯალი, მაგრამ სანჯალმაც
ვერს უშველა რა ცერის ტოლა თომას, შეუბრალებელმა,
სამაგელმა ობობამ შხაძი შეასხა თომას და ამ შხაძმა თან
გადიტანა ჩუენი ზაწაწინაც.

ასე გათავდა ცერის ტოლა თომას ამბავი.

ნ ი კ ო რ ა ს ჩ ი ვ ი ლ ი

ტირდა ხარი ნიკორა
 მარგალიტისა ცრემლითა:
 „მექცევა ჩემი პატრონი
 ქცევითა უდიერითა;

დამადგა მქიმე უღელი
 კისერზედ ორის ხელითა;
 დილით ბინდამდე ოფლსა ვღერი,
 ვიწვი ცეცხლითა ცხელითა...

დღე ჩამოვლიე ტანჯვითა,
 ტანჯვითა დიან ძნელითა,
 არ მალირსებენ აპურს,
 მამემენ არყისა წნელითა,—
 გახმება, შემომიჭირებს,
 მიწას-ლა დაელოკ ენითა.

ჩაეჩერებივარ შავს მაწას,
 მეც დღენი მიშავდებიან;
 მეხრე და მოსამხრეები
 ზედ უღელზედა მსხდებიან.
 ვეწევი ღონე-მახდილი,
 სისხლისა კვლები მყუებიან,
 ისევ მე მცემენ, ისევ მე
 მკვედრიან, მიჯაერდებიან.

თუ დაეიხოქე უღელს ქვეშ,
 დღე დამიბნელდა შავადა,

მომკვრდა სოფლის სიმუხთლე,
 გუთანში გავხდი ავადა,—
 განა დამაცლის პატრონი,
 სული დავლიო თაქვად?!..
 წამაყვანს დაოსებულსა
 მინდორში დასაკლავად!...

მინდორო, მინდერის დედაო!
 ნიკორა შეიბრალოდეთ!
 რო მოკვდეს, თქვენსა კალთაში
 მიიღეთ, მიიბაროდეთ,
 ნუ გახდი საყვავ-ყორნედა,
 შეილურად შეინახოდეთ!!

თ. რაზიკაშვილი

ს ღ ა ნ ა რ ი

აღმოსავლეთის და დასავლეთის ხელმწიფისა

(გაგონილა ქართლში, ჩაწერილი თ. რაზიკაშვილისა).

ასავლეთის ხელმწიფემ გაუჭანა კაცი აღმოსავლეთის
 ხელმწიფეს და შეუთვალა:

— ჩემმა ცხენმა აქ დაიჭიხენა, და მანდ თქვენი ცხენი
 გაიმაკა,— როდესაც კვიცი გაუჩნდეს, აქ გამომიგზავნეთ
 ის კვიციო.

აღმოსავლეთის ხელმწიფე შეწუხდა და დაფიქრდა; დაუძახა თა-
 ვის ნაზირ-ვეზირებს და ჰკითხა დარიგება. ვერაფერ შეიტყო, რას
 ჰნიშნავდა ეს გამოცანა დასავლეთის ხელმწიფისა. ბოლოს გაგზავნა
 ამომავალმა ხელმწიფემ ნაზირ-ვეზირნი და უთხრა:—რამდენი ფულიც
 გინდათ დახარჯეთ, ოღონდ ეს ამბავი კი შემიტყეთო.

ნაზირ ვეზირნიც წაეიდნენ, მიდიოდნენ და ყველა სოფლებში კითხულობდნენ. იარეს ასე, იარეს და ერთს სოფელში შევიდნენ. იკითხეს ამ გამოცანის თაობაზედ, ეძებეს კაცი იმის გამომცნობი, და ბოლოს სოფელელებმა უთხრეს ნაზირ-ვეზირებს, რომ აქ ერთს მენახირეს შეილი ჰყავს და თუ გამოიცნობს ის, თორემ სხვა ვერაფერია.

ნაზირ-ვეზირნი მაშინვე წაეიდნენ იმ მენახირესთან, მისცეს ბერი ფული და წაიყვანეს დასაეღეთის ხელმწიფესთან. მივიდნენ დასაეღეთის ხელმწიფის სატახტო ქალაქში, და მენახირის შეილმა უთხრა ნაზირ-ვეზირებს:

— თქვენ მე მიყურეთ და, როცა განიშნოთ, დაუწყეთ ქალაქის ძაღლებს ხოცვა.

იმ ქალაქში ისეთი ძაღლები იყვნენ, რომ თითო ას-ასი თუმანი ღირდა. როგორც ანიშნა მენახირეს შეილმა, ნაზირ-ვეზირებმა მაშინვე მიჰყვეს ხელი და დაუწყეს ძაღლებს ხოცვა.

ქალაქელები გაიქცნენ მაშინვე ხელმწიფესთან მოსახსენებლად. ხელმწიფემ მაშინვე ბძანა, — მომიყვანეთ აქ ის კაცებიო. მოუყვანეს და ჰკითხა: — რად ხოცავთ ძაღლებსაო?

მენახირის შეილმა მოახსენა:

— დიდებულო ხელმწიფე! აქედან ერთის დღის მანძილზედ ათასი სული ცხვარი მყვანდა; უცებ გამოჩნდნენ მგლები, შეცვივდნენ ფარაში და დაუწყეს ცხვრებს ხოცვა. მე ვეძახე ძაღლებს: „მურავ! ჭრელავ! ბოთვერავ! მომეშველენით, მგლებმა ცხვრები დამიჭამეს“. ძაღლებმა ყურიც არ გაიბერტყეს... აი ამისგულისთვის ეხოცავე.

ხელმწიფემ უთხრა: — კაცო, გიყი ხომ არა ხარ, ერთის დღის მანძილზე ძაღლები რას გაიგონებდნენო და როგორ მოგეშველებოდნენო?

მენახირის შეილმა მოახსენა: — დიდებულო ხელმწიფე! თუ აქ თქვენმა ცხენმა დაიჭიხენა, და აღმოსაეღეთის ცხენმა დაიმაკა, განა ეს კი შესაძლო არ არისო?

ხელმწიფე გაჩუმდა და ველარაფერი უთხრა. მენახირის შეილს ბერი ფული აჩუქეს და გაისტუმრეს.

ა ბ რ ა მ ი ს ა მ ბ ა ვ ი

(გაგონილი ქართლში, ს.ოვ. კარაღეთში, ვასო ბიბილაშვილისაგან)

ბრამ იყო ღეთის ნათლული,
მაგრამ შეილი ენატრება.
— ღმერთო, ერთი შეილი მამე,
შენთვის სამღეთოდ მაშინდება!

—
იყო ღეთისაგან ბძანება,
აბრამს შეილი მიეცემა.
ერთი წლისა რომ შეიქმნის,
გულს ნიშანი დაედება;
ორი წლისა რომ შეიქმნის,
კარზე გასელა შეეძლება;
სამი წლისა რომ შეიქმნის,
ცხენოსნობა შეეძლება;
ხუთი წლისა რომ შეიქმნის,
საბჭოეთაც ემზადება;
ექვსი წლისა რომ შეიქმნის,
შეილი მამას ემზავდება;
შვიდი წლისა რომ შეიქმნის,
ღეთის პირობა გათავდება.

—
აბრამი ცოლს ეუბნება:
— ეს ყმაწვილი რად კეთდება?
არ ვიცი მე, ცოდვილი ვარ,
ვაჟ თუ მელის უბედობა!...
შვიდი წლისა სამღეთოდ მითქვამს,
მაგრამ აღარ შემეტება!“

ცოლმა ხელი მოუშართა, —
ღმერთი როგორ მოტყუვდება!...
მეუფესთან სამსახური,

არ ოდეს არ წაგეინდება!...

უღაბურსა წაიყვანე,
 აღამის ხმა ენატრება;
 მე *კი ნუ შემატყობინებ,
 თორემ სული ამომხდება!...

—

ცეცხლი ანთეს ძლიერი:
 ზეცას ალი ავარდება.

— „მამა ჩემო, შენი საქმე,
 რა კაცს არ გაუკვირდება!...
 ქვაბი ღულს და წყალი შრება,
 სამლოთოს თაფი არ უჩნდება!“

— აცა, შეილო, დამაცადე,
 საქმე ღმერთზედ მიმიგდია!

— „მამა ჩემო, კარგა შემეკარ,
 არ გეცხოს კალთას სისხლია;
 ხელოფეხი მაგრა შემეკარ,
 ქვეშით თასი დამიდგია,
 რომ თასში სისხლი ჩაიქცეს,
 ძირს არ დაიქცეს წვეთია!...“
 ღმერთმან იცის, საქმე წახდეს,
 რა კალთას სისხლი მოგეცხოს,
 მაშინ სავალალო გახდეს;
 ესე ჟამი გაგვეყაროს.

—

აქაც ღმერთმა გადმოჰხედოს:

— ნეტამკ, აბრამ, რასა შერები?

ეგრემც ხელი მოგეღება!...

გადმოეუშვი ერკემალი,

ფეხზე საკვირველად დგება!...

ეკ გაუშვი, ეს დაკალი,

ღეთის სამსახური ახდება!...

შეილი ისე *შენი იყვეს...

ცხვარი, ძროხა გაგეინდება,

კოდო მადლათ გადგეძევეა,

შეილიც ფეხზე დაგიდგება!...

—

პატარ-პატარა

სამეცნიერო წერილები

წილი IV

ქვირფასო კოტე! მოგილოცავ, ძმაო, ახალ წელს, ღმერთსა ესთხოვ, ისე ტკბილად და თეთრად დაგაბეროს, როგორც აი ის თოელია, იალაბუზის წვერზე რომ ძეგს!

ახლა, ძმაო, წარსულ წერილში დაგპირდი მემამო შენთვის, რა ხერხით მიაგნო უკვადემა მეცნიერმა ლაეუაზიემ და რა გზით აღმოაჩინა, რომ ჰაერი შესდგება უმთავრესად ორ მარტივ სხეული-საგან—მჟავბადისა და აზოტისაგან.

ამ ფრანგის მეცნიერ ლაეუაზიეს ბევრი ძიების და კვლევის შემდეგ, 1774 წელში თურმე ერთი ბედნიერი აზრი მოუვიდა თავში და აი რა გვარ გადმომცა მასწავლებელმა ეს შესანიშნავი ამბავი.

ერთი რამ ლითონი¹⁾ ყოფილა, რომელიც ისეთი თხელი და მოძრავია, როგორც ცხელი გამდნარი ტყვია. ფერთ და სიბრჭყეილით კი ვერცხლს არ ჩამორჩება. ქართულად ამ ლითონს სინდიცი ეწოდება და უფრო-კი ხშირად ვერცხლის წყალს ეძახიანო. ამ სინდიცს ვერც მშრალი და ვერც ნოტიო ჰაერი ევრას აკლებს, ესე იგი ჰაერზე რამდენი ხანიც უნდა დარჩეს, უცვლელად რჩება და არც ქანგი ეკიდება, არც სიბრჭყეილად ეკარგება. მხოლოდ თუ გააცხელეთ, ჰაერის მიკარების გამო, მაშინადე წითელ წიდათი დაიფინება, დაქანგდება, და თუ დიდხანს გაახურეთ და ჰაერიც თავისუფლად დასტრიალებს, საქმე იქამდე მივა, რომ ჩვენი თხელი და ბრჭყეილა სინდიცი (ვერცხლის წყალი) მთლად წითელ მაგარ ფხენილად გარ-

¹⁾ ლითონად იწოდებიან: რკინა, კალა, ტყვია, სინდიცი ანუ ვერცხლის წყალი, სპილენძი, ვერცხლი, ოქრო, შავქვა და სხ...

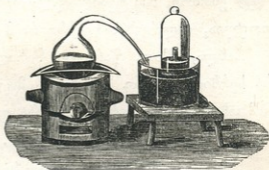
დაიქცევა და შეიქმნება სრულებით ახალი სხეული, რომელსაც ვწოდებთ: წითელი წიდა სინდიცისა.

როგორც მასწავლებელმა მიამბო, ლაეუაზიემ სინდიცის ამ გვარ თვისებით აი რა ნაირად ისარგებლა:

ამ მეცნიერმა ჩაასხა აყირო გოგრის მავგარ შუშაში 32 მისხალი სუფთა სინდიცი (ვერცხლის წყალი). შუშის მოგრეხილ კისრის წერი ჩადო ტაშტის მავგარ ჭურჭელში და აქაც ვერცხლის წყალი ჩაასხა და ზემოდგანაც ზარის მსგავსი შუშა, ანუ შუშის ქილა, დაამხო.

ასე რომ გააწყო ლაეუაზიემ თავისი მანქანა (იხილე სურათი 1),

მერე შეუკეთა ცეცხლი და 12 დღე ძალზე ახურა. მაშინ გახურებულმა სინდიცმა, შუშებში მომწყვედუელ ჰაერის გამო, ფერი იცვალა და წითელ ფერ წიდათი დაიფინა. მერე საქმე რომ დონეზე დადგა და წიდა აღარ მატულობდა, ლაეუაზიემ

სურ. 1.

ცეცხლი გამოუქრო და, როცა შუშები განელდა, დაატყო, რომ იმ სინდიცს, ანუ ვერცხლის წყალს, რომელიც ტაშტში იყო ჩასხმული, ზევით აეწია, ზარის ქვეშ ასულიყო, ე. ი. მომწყვედუელ ჰაერს რომელიმე ნაწილი დაჰკლებოდა და დანაკლისის ალაგი ვერცხლის წყალს დაეჭირა.

ლაეუაზიეს სუყველაფერი აწონილი, გამოწონილი და გამოანგარიშებული ჰქონდა. ამიტომ ადვილად შეატყო, რომ იმ ზარის ქვეშ მომწყვედუელ ჰაერს ზომაში ანუ წონაში დაჰკლებოდა. მერე ის ახლად მიღებული წითელი წიდა სინდიცისა აწონა და აღმოჩნდა, რომ რამდენიც დამწყვედუელ ჰაერს მოჰკლებოდა, სწორედ ჰიმდენი სინდიცს, ანუ ვერცხლის წყალს, ჩაეყლაპა და მასთან შეერთდა, შეკავშირდა, რის გამოც შეიქმნა სრულებით ახალი სხეული—წითელი წიდა სინდიცისა.

ეს წონაში მომატება სინდიცისა, ანუ ვერცხლის წყლისა, იმას მოასწავებს, რომ როცა იგი წითელ წიდათი იფინებოდა, რაღა-

ცას ჰყლაპავდა და, რადგანაც შუშებში მომწყვდეულ ჰაერის მეტი მას არსაიდგან არაფერი ეკარებოდა, აშკარაა, ის რაღაცა ამ დამწყვდეულ ჰაერს წაართვა. ამას გვიმტკიცებს ის გარემოებაც, რომ წონაში რაც დამწყვდეულ ჰაერს დააკლდა, სწორედ იმდენი სინდიეს მიემატა.

ამ გვირად ლაეუაზიმ დამტკიცა, რომ ჰაერი შესდგება ორის ნაწილისაგან; ერთი ნაწილი გახურებულ სინდიეს ეტანება და სინდიესი მას იზიდავს, მას უკავშირდება, და ჰაერის მეორე ნაწილს კი, რომელიც მომწყვდეული დარჩა შუშებში, სინდიესი ახლოც არ იკარებს. პირველ ნაწილს ლაეუაზიმ უწოდა მქაეზადი და მეორეს აზოტი.

რომ უფრო გული დაეჯერებინა ლაეუაზიეს, რომ ის წითელი წიდა სინდიესისა არის შეერთება ანუ შეკავშირება სინდიესისა და მქაეზადისა, ამისთვის აიღო ახლად მიღებული ფხენილი, წითელი წიდა სინდიესისა, ჩაყარა სხვა პატარა შუშაში და მისცა ქვეშიდგან ძალზე ძლიერი ცეცხლი. როცა კავშირი დაირღვა, მაშინ მქაეზადი თვალთუხილავ ოშნიერად გაქრა და შუშაში კი მხოლოდ აღრინდელი, — ვერცხლსავეთ ბრჭყვიალა თხელი სინდიესი, ანუ ვერცხლის წყალი, დარჩა. ამით ისიც დამტკიცდა, რომ გახურებულ სინდიესს და მქაეზადს ერთმანეთთან შეკავშირებისთვის მართლა და გული უძგერთ.

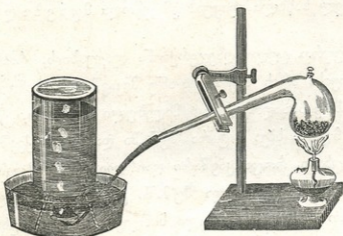
ლაეუაზიმ გამომდინარე მქაეზადი როდი დაკარგა. შუშის პირი ლულებთან ჰქონდა შეერთებული, ლულას პირი წყალში ჩაუყო, და როცა წყალმა გამონახად მქაეზადის ოშნიერისაგან ბუყ-ბუყი დაიწყო, მაშინ ზემოდგან შუშა დაამხო და მოაგროვა მქაეზადი.

იცი, კოტე, რა გახარო! მასწავლებელმა მითხრა, — თუ გინდა მქაეზადის ნახვა, გაიქე, აფთიაქიდგან ბერტოლეს მარილი მოარბენინეო და მე და შენაც მოვახერხებთ მქაეზადის გამოხდასაო. უნდა გითხრაო, რომ რაკი ლაეუაზიმ აღმოაჩინა მქაეზადი, მას შემდეგ მეცნიერებმა ბევრ რამეში იპოვეს მქაეზადი და ამიტომ ეხლა იმ წითელ წიდას სინდიესისა მქაეზადის გამოსახდელად იშვითად ხმაობენო. ერთი რომ ძვირიაო და მეორეც ესა, რომ წითელი წიდა სინდიესისა საწამლაეიაო.

მე მაშინაღვე მოვეკურცხლე აფთიაკისკენ, მოვიტანე ბერტოლეს მარილი, — შშვენიერი თეთრი და ბრჭყვიალა ხერიშია.

მასწავლებელმა თაროდგან ჩამოიღო საჭირო შუშები. მერე აიღო და, რამდენსაც ბერტოლეს მარილი იწონდა, იმდენი ქეიშა მიუმატა და ერთმანეთში კარგად აურია. ქეიშა იმიტომ არის საჭირო, რომ საქმე წესზე წაიყვანოსო. შემდეგ ჩაყარა აყირო გოგრის მსგავს შუშაში, რომელსაც რეტორტა ეწოდება, და გამართა ისე, როგორც სურათზეა დახატული (სურ. 2). მერე შეუდგა ქვეშ სპირტის პატარა ლამპარი (ქრაქი) და დაუწყო გახურება.

სურ. 2.

მყებადის ოშხივარი მაშინაღვე ავარდა, გაექანა ლულებისკენ, მაგრამ ლულის პირზედ წყლით საესე შუშა დაუხედა დამხობილი. მყებადმა დააწყებინა წყალს ბუყბუყი და სულ ბუშტები ასროლინა; მერე შუშაში ნადგომ წყალს ზემოდგან მოექტა, დააწვა და ნელ-ნელა სულ გარეთ გამოდგარა და წყლის ადგილი თითონ დაიჭირა.

ჯერ კიდევ რამდენიმე კოეზი წყალი რჩებოდა შუშაში, რომ მასწავლებელმა დაიძახა: აბა ბიჭებო, ახლა კი კმარაო! აიღო მყებადით საესე შუშა და პირი მარდად დაუცო. ახლა კიდევ სხვა შუშა დააპირქვევა და ამ გვარად ხუთი შუშა გაავსო მყებადით და სტოლზე დაამწყრია.

მაგრამ რა, ძმაო, მე იმ შუშებში ვერა ენახე რა! ძირში ცოტაოდენი წყალი ედგათ და ერთს კიდევ ძირში ცოტა ქეიშა ეყარა, — სხვათრივ კი შუშები ცარიელი მეგონა.

მასწავლებელმა მითხრა, — ე მაგრე იმიტომ გვონიაო, რომ მყავადი ძლიერ ჰგავს ჩვეულებრივ ჰაერსაო: არც ფერი აქვს, არც სუნნი, არც გემო და თვალითაც უხილავი რამ არისო. მხოლოდ თვისებით კი მყავადს ჰაერისაგან დიდი განსხვავება აქვსო. ჯერ თითონ ლაფუაზივამაც აშკარად შეამჩნიაო, რომ ყოველ სხეულს, რომელიც ჰაერში იწვის, მყავადში უფრო ძლიერ ეკიდება ცეცხლიო. მასწავლებელმა მერე მითხრა, ე ხომ ცარიელი გვონია ეს შუშებიო და აბა ახლავე დავიმტკიცებ, მყავადს რა ოინებიც შეუძლიანო; მართლა და აი რა მაჩვენა:

1) ანთო წმინდა სანთელი და ჩაუშვა მყავადით სავსე შუშაში. სანთლის ალმა იმ წამსვე სულ სხვა ფერი მიიღო, სხვა ძალა გამოიჩინა და თან წეაც მოუჩქარა. ახლა სანთელი უკანვე ამოიღო, გააქრო და, პატრუქი რომ მხოლოდ ჰბოლავდა-და, ისევ შუშაში ჩაუშვა. სანთელი მსწრაფლ ისევ ანთო. ამ გვარად რამდენჯერმე გაიმეორა.

მერე მოათალა ფიცარს პატარა თხელი ჩხირი, მოუკიდა სანთელზე და ისევ გააქრო. ჩხირი ჯერ ისევ ბოლავდა, როცა მყავადიან შუშაში ჩაყო, და მყავადთან შეყრა და იმ წამსვე აპრიალება და ალის გაძლიერება ერთი იყო.

ეს შუშა ძირს ჩამოდგა და ახლა მეორე შუშა აიღო მყავადით სავსე.

2) მითხრა, ხომ გინახავს, გოგირდი რა ფრად იწვის ხოლმეო? მეც ვუთხარი, როგორ არ ვიცი, ქვევრებში ახრჩოლებენ ხოლმე მეთქი. მოიტანა გოგირდი, რალაც რკინის კოვზზე დადო და წუმწუმასავსე ანთო. მერე ჩაუშვა ფრთხილად მყავადით სავსე შუშაში და ჩვენი ნაცნობი გოგირდი მსწრაფლ მშვენიერ კაშკაშა ლურჯ ფრად ანთო (სურ. 3). ისე ჰაერში კი რომ წაუკიდო ცეცხლი, მწვანედ ხრჩოლავს ხოლმე.

როცა გოგირდი იწვის, მყავადთან კავშირდებაო და ამიტომაც ჩვენ შუშაში ეხლა ახალი ოშნივარი გაჩნდა ძლიერ მძიმე სუნისაო. ამ ოშნივარს გოგირდოვანი ოშნივარი ეწოდება და ნამჯის გასათეთრებლად ხმარობენო. ამ თეთრ ნამჯისაგან შლიანებს ამხადებენო. ქვევრებში რო წუმწუმას ახრჩოლენ-

სურ. 3.

ბენ, აი ის ომბივარიც ნამდვილი გოგირდოვანი ომბივარიაო.—აგრეთვე როცა გოგირდ ნარევე უბრალო წუმწუმას აანთებთ, მაშინადვე მძიმე სუნის კვამლი აფარდებაო, აი ეგეც გოგირდოვანი ომბივარიაო.

ეს შუშა ძირს ჩამოდგა და მესამე მოიდგა.

3) ახლა კიდევ აიღო ერთი რაღაც პატარა ნაჭერი (წყალში ჰქონდა შენახული) და მითხრა, ეს ფოსფორია და ძლიერ საწამლავიაო. პატარა ნაჭერი ამ ფოსფორისა ქალღმერთს გაამშრალა, იმდევ რკინის კოვზზე მოათავსა და ჩაატარა მკაეზადით საესე შუშაში. მერე წინდის ჩხირს წვერი ძალზე გაუხურა, ჩაატარა და გახურებული წვერით ფოსფორს შეეხო. ფოსფორმა თოფის წამალსავით იფეთქა და ისეთ ნაირ კაშკაშით აენტო, რომ თვალის გაშტერება ყოვლად შეუძლებელი იყო. ბოლოს შუშა თეთრი კვამლით გაიესო, რომელიც წარმოსდგა ფოსფორის და მკაეზადის ერთად შეკაეშირების გამო.

ეს შუშაც გადადგა და მეოთხე მოიდგა.

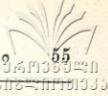
4) აიღო მათეული, კარანდაშს მგერალად მთელ სიგძეზედ ბლომად დაახვია, მერე კარანდაში გამოაძრო და მათეულის ხეეულს ბოლოზე აბედი მოაბა. მათეულის თავისუფალი ზემო წვერი შუშის პირსაკობში შეამაგრა და ისე დაუცვა იმ მკაეზადით საესე შუშას, რომლის ძირში ორი თითის დადგება სილა (ქეიშა) ეყარა. აბედის ცეცხლი მკაეზადმა მათეულსაც მოუკიდა და ისეთი საშინელის ძალით, რომ ჰქეა-ელვით ვეებერთელა ნაპერწყლებს ისერიდა (სურ. 4).

ძალიან კაი სანახავი იყო, როცა ნაპერწყლები ვარსკვლავებსავით ბრჭყვილებდენ, მაგრამ თვალი დიდხანს ვერ გაეუშტერე.

5) ბოლოს აიღო პატარა ნაჭერი ნახშირისა, მათეულზე გაამაგრა, ცეცხლი მოუკიდა და ჩაუშვა მკაეზადით საესე მებუთე შუშაში. ისეთი კაშკაშით დაიწყო ნახშირის აღმა, რომ სწორედ სასიამოვნო რამ სანახავი იყო! შუშაში ამ შეერთებით ნახშირ მკაეას ომბივარი დატრიალდაო, რომელიც ყველა სულდგმულს სულს უხუთავსო.

სურ. 4

მასწავლებელი ბოლოს მომიბრუნდა და მითხრა: ახლა ხომ შეიტყე, მკაბადი რა ბიჭიც არის! ის-კი გამაფთხილა, რომ არამც და არამც ფიქრად არ მოგივიდეს, და შენ თითონ არ დაიწყო ჩხირკედლაობაო. ყველაფერს ცოდნა და გამოცდილება უნდაო, თორემ ღმერთმა ნუ ქმნას, უბედურებას რასმე მოახდენო. აი ერთხელ მეც მომიხდა ხიფათითა და მათეული რომ ჩაეუშვი, ისეთი საშინელი ნაპერწკლები გაყარა, რომ შუშა ნაჭერ-ნაჭერ დაიმსხვრაო და წინაღამ ცოდო არ დატრიალდაო. ეს იმატომ მომიხდა, რომ დამავიწყდა შუშის ძირში ორიოდე თითის დადება ქეიშა ჩამეყარა, და მაშინ შუშა აღარ გასკდებოდაო.

ახლა მე ვკითხვ: ი მონარჩენი ჰაერი, ლავუაზიმ აზოტად რომ მონათლა, ი აზოტიც მკაბადლავით ძლიერია-მეთქი?

მასწავლებელმა ამაზედ მიპასუხა, რომ გარეგანი შეხედულებით აზოტი მკაბადლისაგან არაფრით განიჩევაო: აზოტიც თვალთ-უხილაეი, უფერო, უსუნო და უკემო ოშხივარიაო, მაგრამ თვისებით-კი აზოტი და მკაბადი ერთმანეთისაგან ძლიერ და ძლიერ განიჩევიანო. ანთებული სანთელი აზოტში ქრება, როგორც ნაჩვენებია სურათზე (სურ. 5). აგრეთვე სხვა რამ ცეცხლ-მოკიდებული რომ ჩაუშვა აზოტში, მსწრაფლად გაქრება. მარტო აზოტი არც სასუნთქველად ვარგაო.

სურ. 5

რომ ავიღოთ აზოტით სავსე შუშა და შიგ ჩავადლოთ თავი ან ჩიტი, საბრალონი მაშინვე დაიხზობიანო.

აზოტის გამოხდაც სხვა-და-სხვა ნაირად შეიძლებაო, მხოლოდ მე ეხლა არა მცალიან აზოტის გამოხდისთვისაო. და თუ გინდა დარწმუნდე, რომ უმკაბადლოთ, მარტო აზოტით ჩენი სიცოცხლე ყოვლად შეუძლებელიაო, აილე შუშის ქილა, დაამხე სტოლზე, მკრე შეაგდე შიგ ცოცხალი თავი, ან ჩიტი, ან სხვა რამ ცხოველი, ქილის პირები-კი ცომით ისე შემოგლისე, რომ გარედგან ჰაერმა ვეღარსაიდგან შეაგნოსო, და ახლა თვალ-ყური ადევნე საწყალ ცხოველსაო: ჩენი თავუნა იქამდე იცოცხლებს, ვიდრე ქილაში მომწყე-

დეულ ჰაერიდგან მყაებადს მთლად ჩაჰყლაპავსო და რაკი ქილა-ში მხოლოდ აზოტი დარჩება,—მაშინ მშვიდობით—უეხებს გას-ქიმაესო.

ეს-კი უნდა გითხრაო, რომ აზოტს აქბრალი არა აქესო, აზო-ტი-კჲ არა ჰკლავს ცხოველს,—ცხოველი იმიტომ კვდება, რომ აზო-ტი უმყაებადოთ სასიცოცხლოდ ყოველად უფარვისიაო.

დამტკიცებულაია, რომ ჰაერში ოთხი წილი აზოტს უჭირავს და მყაებადს-კი მხოლოდ ერთი წილი. მაშასადამე ჩვენ განუწყვეტლად ვისუნთქავთ მყაებადთან შერეულ აზოტსაო. ხოლო აზოტი იმის-თვის ურევია ჰაერში, რომ მყაებადს სიძლიერე მოუკლოსო.

ზოგიერთ ავადმყოფებს-კი, რომელთაც სულის-ხუთება სჭირთ, განგებ აძლევენ მყაებადით საესე რეზინის პარკებს და ნელ-ნელა ლულიდგან შეისუნთქავენ ხოლმეო.

მასწავლებელმა ესეც მითხრა: ახლა, როდესაც ვიცით ჰაერის შემმადგენი ნაწილები, რალა თქმა უნდა, რომ ჰაერს ჩვენ თითონ, რა დროსაც გვინდა, მოვამზადებთო. საკმაოა ავიღოთ ერთი თუნგი მყაე-ბადი და ოთხი თუნგი აზოტი, მერე ერთად ავუჩიოთ და ჰაერი მზად იქნებაო.

ბოლოს მასწავლებელმა ღმალით მათხრა: ახლა-კი გვეყოფა და დანარჩენზე სხვა დროს ვიბასოთო.

მე მაშინადვე თავი დავეუკარ, მადლობა მოვახსენე და ბოდში მოვსთხოვე, რომ ასე გაწუხებთ ხოლმე მეთქი. მეტის-მეტის სიამოე-ნებით მეც-კი დავიღალე და სწორე გითხრა, კოტე, აქამდე გონს ვერ მოვსულეარ, სიზმარში ვიყავ თუ ცხადად ენახე ყველაფერი. ახ, ძმაო, რამდენი ვინანე, რომ შენც იქ არ იყავი.

შინ რომ წამოვედი, გზა-და-გზა გაკვირვებული სულ პირჯვარს ვიწერდი: აი დიდება შენთვის ღმერთო! სწავლას რა ბევრი რამ შე-სძლებია-მეთქი!...

მშვიდობით, ჩემო კოტე! ღმერთი მოწყალეა, მოთმინებით და ერთგული შრომით ალბად ჩვენც ჩვენს მურაზს მოვეწევით!

წმინდა იოანე ზედაქნელი

ინეთ, ვიდრე საქართველოში მოვიდოდა, წმინდა მამა იოანე სცხოვრობდა ასურეთის*) ქვეყანაში. ღირს მამა იოანეს დიდი სახელი ჭქონდა გაუარდნილი სიწმიდისა; ამასთანავე განთქმული მკადაგებელიც იყო. ამის გამო დიდხალი ხალხი მოდიოდა მასთან მოძღვრების მოსასმენად.

ღირსმა მამა იოანემ განისრახა ასურეთის თავის დაწებებ, წამოვიდა ჩვენ ქვეყნისკენ და თან წამოიყვანა თავისი თორმეტი მოწაფე.

ეს ცამეტი წმინდა მამანი საქართველოში მოვიდნენ სწორედ იმ დროს, როდესაც გარდაიცვალა ქართველების დიდებული მეფე ვახტანგ-გორგასლანი. ამ მძლავრ მეფეს დარჩნენ სუსტი შვილები და სპარსელები ისევ გაბატონდნენ საქართველოში. ქრისტიანობასაც, როგორც ახლად მიღებულ სარწმუნოებას, კარგი დრო არ დაუდგა სპარსელების ხელში.

და სწორედ ღვთის განგებამ მოუკლინა ამ დროს ეს ცამეტნი მამანი! ამათ განამტკიცეს ქართველებ შორის ახალი სარწმუნოება ქრისტიანი, ამათ გააშენეს მონასტრები

*) ასურეთი ქვეით სანჯრეთისკენ არის ჩვენი ქვეყნიდგან.

და ეკლესიები, საიდგანაც გაისმა ქადაგება ქრისტეს რჯულისა.

ასურეთიდან მომავალი წმინდა მამანი ზირველად მოვიდნენ მცხეთას. იოანე შეუძღვა მოწაფეთ ეკლესიაში, სადაც მსურველედ ილოცეს; შემდეგ გავიდნენ მცხეთიდან და მასლობა შედამნის მთაზედ ავიდნენ.

ეს შედამნის მთა ქართველებს წინადაც, როდესაც ჯერ კიდევ კერძებსა სცემდნენ თაყვანს, სალოცავ ადგილად ჰქონდათ. შემდეგ ქართველთ განმანათლებელმა წმინდა ნინომ დანგორია აქ აშენებული კერძის სალოცავი და ამის ალბას ააშენა ეკლესია, სადაც დასვენა ჯვარი.

ძლიერ მოეწონათ ეს ადგილი წმინდა მამათა და ეკლესიას გვერდით ზატარა შენობა მიადგეს თავიანთ საცხოვრებლად.

* *

ერთსელ მამა იოანემ უთხრა თავის თორმეტ მოწაფეს:—მამანო! გარს ასლად მოქრისტიანებული სალსი გვახვევია,—წადით, სასარება იქადაგეთ და ნათელი მოჰფინეთ სოფლებსა და ქალაქებსა...

არ გასულა ამის შემდეგ ბევრი ხანი, ღირსი მოძღვრის მოწაფენი განიფანტნენ მთელ საქართველოში და აი აბიბოსის მოძღვრებამ ნათელი მოჰფინა ნეკრესის გარშემოს კახეთში, იოსებმა ალავერდში დაიწყო ქადაგება, სტეფანე ქისიუში მოღვაწეობდა, დავითის სმა გარეჯის უდაბნოში გაისმოდა, ზიროსი ბრეთში,—ქართლში,—ასწავებდა ქრისტეს მოძღვრებას.

ზედაძნის მთაზედ-კი მარტო მოძღვარი იოანე დარჩა ერთის დიაკონით. ეს დიაკონი, სახელად ილია, არაკვიდ-გან უსიდავდა მოძღვარს წეაღსა. წმინდამ ქეთხოვა ღმერთს, და წუარო, იქვე მთაზე გამოუჩინა.

ხალხმა ძალე შეიტყო ღირსი მამა იოანეს წმინდა ცხოვრება და ბლომად დაიწყო სიარული მოძღვრების მოსახმენად. ბევრს ისე მოეწონა ამ მთაზედ წმინდა ბერული ცხოვრება, რომ შინ აღარ ბრუნდებოდნენ და მამა იოანესთან რჩებოდნენ მოწაფეებად.

ცოტა ხანში მოწაფენი ისე გამრავლდნენ, რომ მთაზედ აშენებული საცხოვრებელი აღარ ჰყოფნიდათ. ამის გამო იოანემ სოფელ საგურამოში გააკეთებინა სხვა შენობა და აქაც იწყო რჯულსე განმტკიცება ასლად შემდგარ მოწაფეთა.

ასეთ შრომასა და მოძღვრებაში გარდაიცვალა მოხუცი მამა იოანე. სიკვდილის მოახლოება რომ იგრძნო, საგურამოს ეკლესიაში წინამძღვრობა ილია დიაკონს მისცა. აგრეთვე ანდერძი დასტოვა, რომ ზედაძნის მთაზედ დაესაფლავებინათ.

გაიგეს თუ არა ღირსი მამის მიცვალება, დიდ-ძალი ხალხი მიაწედა ზედაძნის მთას მცხეთიდგან და სხვა სოფლებიდგან და დიდის ჰატით დასაფლავეს წმინდანი.

შემდეგ ამის საფლავსე ააშენეს მშენიერი ეკლესია, რომელიც დღეს ძალსე დამკვლავებულია. მას აქეთ ხალხი დღევანდლამდე ყოველ წელიწადს დღესასწაულობს წმინდა იოანეს დღეობას, რომელიც შვიდს მაისს მოდის.

ე ს ო ზ ი

შესანიშნავი და სსსკლოვანი მწერალი იგაგ-არაკებისა ეზოში დაიბადა ფერიგის ქალაქს ამორიუმში¹⁾. ბუნებით დიდის ჭკუა-კონუსის და მსვილის ენის პატრონი, ეზოში შესაზარა სანსავი იყო: იგი იყო ძალზე დაბალის ტანისა, კუხიანი და ისეთი ენა-ჩლინგი, რომ კაცი იმის ღაზარაკისას ვერას გააკუბდა.

ეზოში პატრონის ემა იყო და პატრონმა, რაკი შეატყო, რომ ხელობის სწავლა არ შეუძლიანო, სოფელში გაუგ'სენა თავის მოურავს ზენონს და შეუთვალა, სენა-თესვაში მინც გაყოიყენო.

ერთს დღეს ეზოშია გუთანა გაიტანა და დააბირა თუ არა სენა, მივიდა იმასთან ორი გზა-დაკარგული მგზავრი და სთხოვეს, ქალაქის გზა გვასწავლო. ეზოშია ვერ მიიწვია ისინი საუხმესედ, რომ შენაურბულიყენენ და ძალ-ღონე მოეკრიბათ, შემდეგ წაიყვანა და დაიყენა იმ გზაზედ, რომელიც ქალაქში მიდიოდა. მგზავრებმა მადლობა გადაუხადეს ეზოებს, გამოემშვიდობნენ და შესთხოვეს იუბიტერს,²⁾ რომ ამ კაცთ-მოუვარეობისათვის იგი დაეჯილდოებინა.

დაბრუნდა სინისისა და სიარულისაგან მოქანცული ეზოში, მივიდა მუხის ჩრდილში, რომელიც იქავ ახლოს იდგა, და მიიძინა. სიზმარში ნახა ანგელოზი, რომელიც შეესო ეზოებს, აუსენა დაბმული ენა და მისცა ნიჭი იგაკებით ღაზარაკისა. გასარბული ეზოში გაქსავით წამოხტა და დაიძახა — ნუ თუ ეს სიზმარი არ იყო?! ნუ თუ მე ესლა თავისუფლად შემიძლიან ღაზარაკი! რა ბედი მომივიდა!

ენის ამოდგამ გაახარა ეზოში, მაგრამ ძალე უბედურებაც აწვია. ენის ამოდგმა გაუხარა მიხეზად, რომ ეზოში სსვას მიჭკიდეს.

¹⁾ ეს ქალაქი საბერძნეთში იყო ძველს დროს.

²⁾ იუპიტერი ძველის დროის ბერძნების ღმერთი იყო.

ერთსელ მოურავმა შენონმა მოიწადინა სასტიკად დასჯა ქვობისა და ცხ უბრალო საქმესოდ. ამ უსამართლობამ მოთმინებიდგან გამოიყვანა ქვობი და შენონს ბატონთან ჩივილს დაემუქრა. შენონმა დასწრო და უთხრა ბატონს: ენა-ჩლიჩ ქვობს ენა მიცა და ისეთის უშუკრის სიტყუებით ღანძღვს თავის ბატონს, რომ კაცი უფრს ვერ დაუგდებსო. განრისხებულმა ბატონმა შენონს აჩექა ქვობი და უთხრა: „რც გინდოდეს, ის უუკ იმ კაცის არა მსგავს მასინჯსაო.“

დაბრუნდა შენონი სოფელში და შესვდა ერთს ვაჭარს.

— გასასვიდი საქონელი სომ არა გეყავს? — ჭკითას ვაჭარმა.

— ჩემი ბატონის საქონლიდგან კი ვერას გავიმეტებ, — უთხრა შენონმა ვაჭარს, — და თუ გინდა, ერთ ჩვენ უმის მოგვიდიო.

დაუძახეს ქვობს.

— დამცინი, თუ როგორ არის შენი საქმი? — შესძახა გავაგრებულმა ვაჭარმა, — რომ ამ მასინჯს მავაჭრებ! ეგ ტყავის პირეს უფრო ჭკავს, ვიდრე ადამიანს!

უთხრა ეს და გატრიალებას აზირებდა ვაჭარი, რომ ქვობმა შეაყენა.

— მივიდე, — უთხრა ქვობმა, — და გარწმუნებ, რომ ბედს მოეწევა; თუ თავის-ნება და კერძი შეიღები გეყავს, ჩემი შესედულებას მოატკიანებს იმთაო.

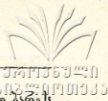
მოექონა ვაჭარს ქვობის სემირობა და სამ ობლად¹⁾ იყიდა.

— მადლობა დმერთს! — ამბობდა სიცილით ვაჭარი: თუ მაგდენი სასარბიულო უმა არ არის, არც ბევრი მიგუენი.

ქვობის ასაღ ბატონის სულობა ის იყო, რომ ადამიანები ერთი ქაღაჭიდგან მეორეში დაჭკვანდა და ჭკიდდა. ერთსელ გაემეზავრა ქვობის ბატონი ეფესის ქაღაჭში და გასასვიდად საღსი წაიყვანა. ძალ-ღონისა და სნიერობის შესაფერად, გაუყო ვემეს ბარგი სატარებლად. ქვობმა სთხოვა ამხანაგებს, რომ სასეში მიეღოთ იმისი სუსტი ღონე და მსუბუჭი რამ მიეცათ.

— შენ შეგმიდიან თავისუფლად წამოსვიდე, თუ გინდა, — უთხრეს ზინლით ამხანაგებმა.

¹⁾ ობოლი ძველი ბერძნული ფული იყო და უდრიდა ორ გროსს.

ამ ნაირი ჰასუსი იწყენა ეზოში და ამხანაგებს უთხრა, ზემ წილ ბარგს მეც წამოვიღებო. ამხანაგებმა სრული ნება მისცეს ბარგის ამორჩევისა. ეზოში ჰურის კალათა აიწია. ამ ნაირი მძიმე ბარგის ამორჩევა ეზოში სისულელეთი ჩუთვალეს და დანება დაუწყეს; მაგრამ ეზოში არ შესცდა: სადილს შემდეგ კალათა კარგად შემსუბუქდა, და ორი დღის შემდეგ ცარიელი კალათა-ლა მიტოვდა.

ეფესში ვაჭარმა გრამატიკოსისა, მომღერლისა და ეზოში გარდა, ყველა მონები დატოვა. ეს სამი მონა კი სსვანს წაასს. შეიძველებს უურადლებს მისაქვევად ვაჭარმა გრამატიკოსი და მომღერალი მშვენიერის ტანისამოსით დატოვა, ეზოში კი დაგლეჯილი ტანისამოსი ჩააცვა და ამოუყენა იმათ გვერდში.

მოვიდნენ მსუიდეკლები, რომელთა შორის ფილოსოფოსი ქსანტიც იყო. გრამატიკოსსა და მომღერალსე აჩვენა ფილოსოფოსმა და ჭკითხა: „რა იციანო?“

— ყველაფერი, — მიუგეს დაუფიქრებლად მონებმა.

ამის გამგონე ეზოში საშინლად დამანსჭა და გადისარსარა.

მომღერალში ორი ათასი ობოლი ითხოვა ვაჭარმა, გრამატიკოსში — სამი. „და ვინც ჰირველად იყიდისო ერთ-ერთს,“ — დაუმატა, — „იმას ეზოში სეც გავატანო“.

ძალიან ეკითრა ფილოსოფოსს გრამატიკოსი და მომღერალი, იმდენი ფული არა ჭქანდა, და არც უნდოდა სელცარიელი დაბრუნებუდიყო.

მოწავიკებმა ურჩიეს ვიდეა მანინჯისა, რომელიც თავის დამანსჭულის სასით დაღობულ კაცსაც კი გაატანებსო. გაბედა ფილოსოფოსმა ქსანტმა ეზოში ვიდეა და სამოცი ობოლი მისცა.

— რად გაიტინე, — ჭკითხა ფილოსოფოსმა ეზოში, — როცა მე შენ ამხანაგებს კითხვა მივეცი?

— იმისათვის, რომ იმათ ყველაფერის ცოდნასეც დასდეს თავი და უარი არაფერსეც სთქვეს.

სელცარიელი არა ბრუნდებოდა ქსანტი სასლში, მაგრამ ძალიან კი დაღობა და დაუიქრა ეზოში ვიდეამ: ფილოსოფოსსა ჭქვანდა თავის-ნება და უინიანი ცოდვი, რომელსაც კაცი ვერაფერს მოაწონებდა, გულს ვერაფ-

რით მოუტედა. კარგად იცოდა ქსანტმა, რომ ეზოპის უიღვით ძაღვს გააჯავრებდა თავის ცოლსა, და იფიქრა, სუმრობით შევაპარებ ამ მახინჯს ჩემ სასლშიო. შევიდა ფილოსოფოსი ცოლთან და უთხრა:

— ისეთი ღამეა და ასე ღაზდება მონა ვიქიდე, რომ იმისი პატივი არ მომიქნებაო.

ვეკლა მოუთმენლად ელოდა ასე ღაზდა მონის ნახკას; მაგრამ წარმოიდგინეთ მათი განცვიფრება, როდესაც ასე ღაზდა, ღამეა მონის მაგიერ სასარკლი მახინჯი დაინახეს. ცოლმა უსაყვედურს ქმარს, ჩემი თავიდან მოშორება გინდა და იმისთვის ჩავიდენია ეგ საქმეო.

ცოლი ისე გასწურა, რომ ქმართან გაურაც კი მოიწადინა. დიდის მოთმინებით აიტანა ფილოსოფოსმა ეს უსამოვნობა და როგორც იყო დაიყოლია ცოლი, იმ პირობით, რომ პირველ შემთხვევაშივე მოშორებინა თავიდან ეზოპი. დაპირება ვერ შეასრულა და კიდევ კარგა ხანსა ჭკუანდა ფილოსოფოსს ეზოპი, რომელმაც არა ერთსეულ გამოიხსნა ქსანტი გაჭირვებისაგან.

გაზაფხულზე სიღის სასუიდედ წავიდა ქსანტი და თან ეზოპი წაიყვანა. შებაღემ მოაჩნია სიღი, მიუტანა ფილოსოფოსს და ჭკითხა:

— რისგან არის, რომ ძალად მოკვანილი ადრეულა სიღი ბევრით ჩამოჭრება გემოთი—თავის დროზე, თავის-თავად შემოსულ სიღს, თუმცა შებაღე პირველს მეტს უკლის?

ფილოსოფოსმა ვერ მოახერხა პასუხის მიცემა და ღმერთების¹⁾ განგებას მიაწერა ასეთი ამაგი.

ეზოპმა განზე გაიყვანა ფილოსოფოსი და უთხრა, რომ იმისთვის მიეცა ნება შებაღისთვის პასუხის მიცემისა.

ფილოსოფოსი დასთანხმდა, თვითონ წამოვიდა და იქ დასტოვა ეზოპი, რომელმაც შებაღეს ამ ნაირი პასუხი მისცა:

— ერთი შვილებიანი ქვრივი მისასოვდა შვილებიანსვე ქვრივ-გატს. ქალმა შეიძულა თავისი გერები, უდიურად ეკიდებოდა, სშირად მძივრებსა ჭკრიდა და იმათ წილსაც თავის შვილებს აჭმევდა. იქ დედამიწას უხვად

1) ძველის დროს ბერძნებს ბევრი ღმერთი სწამდათ.

ჭკუებს და ასასრდოებს მხოლოდ იმ ნაყოფს, რომელიც თავის დროსად შეიძლება.

ეს პასუხი ისე მოეწონა მებაღეს, რომ მიარჩნია საუკეთესო ხილი და უთავაზა ეზოებს.

* * *

ეზოების ხუძრობა გასდა მიხეზად, რომ განშორდა ფილოსოფოსი თავის ცოლს: ერთ დღეს ფილოსოფოსი თავის მეგობრებთან დროს ატარებდა; აჩნია საუკეთესო საჭმელი, მისცა ეზოებს და უთხრა: „ეს საჭმელი მიაჩნთვი ჩემ საყვარელს მეგობარსო.“ ეზოებმა წაიღო ეს საჭმელი და ფილოსოფოსის ძაღლს აჭამა.

დაბრუნდა ქსანტი სასღში და ჭკითს თავის ცოლს: „როგორ მოგეწონა, ჩემო კარგო, მე რომ საჭმელი გამოგიგზავნე?“ ცოლმა გაკვირვებულმა შესედა ქმარსა. დაუძახეს ეზოებს. ბატონმა მრისხანედ შესედა ეზოებს და ჭკითს: „რა უეჭვი ჩემი გამოტანებული საჭმელი?“

— ჩემის ფიქრით, უთხრა ეზოებმა, — შენი მეგობარი არ უნდა იყოს ის დედაკაცი, რომელიც წარამარად თავს განებებს და თავის მშობლებთან მიჩნის; ამისათვის შენი გამოტანებული საჭმელი გაცემე შენს ძაღლს, რომელიც მაშინც კი გილოკავს ხელ-ფეხს, როდესაც შენ იმას სტეპ.

ფილოსოფოსმა ტუჩების გუნა დაიწყო; ცოლმა კი დაჭკარ ფეხი და დედამასთან წავიდა. ბევრი ესევე ფილოსოფოსი ცოლსა, ნათესავები მიუგზავნა, დაბრუნდი სასღშიო, მაგრამ ტუეილად: კვლარაფრით დაიუღლია განრისხებული ცოლი.

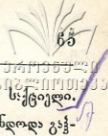
ამ გაჭირვებისაგან ეზოებმა იხსნა თავისი ბატონი. წავიდა ერთს დღეს ბაზარში, იეიდა ბლომად სხვა-და-სხვა სახოვავე და იარა იმდენი, მანამ თავის ქალბატონის მოსამსახურეს არ შესედა. მოსამსახურეს გაუკვირდა, რომ ეზოებს ამდენი სახოვავე ეეიძნა, და ჭკითს:

— რა ამბავია, რომ მატეჩი სახოვავე გიეიძნიაო?

— ცოლი კვლარ შეირივა ჩემმა ბატონმა, სხვას ირთავს და საქორწილოდ ვიეიდეო, — მიუგო ეზოებმა

გაიგო თუ არა ეს ამბავი ფილოსოფოსის ცოლმა, მაშინვე დაბრუნდა

ქმრის სახლში და ბოდიში მოიხდა, მაგრამ კი მანც არ აპატიან საქციელი.

ერთხელ ქსანტმა მოიწვია თავისი მეგობრები და კარგად უნდოდა განმასხვინებლად. დაუძახა ეზოპს და უბრძანა, კარგი სადილი მოემზადებინა ამ დღისთვის.

ეზოპმა იყიდა ბლომად ძროხის ენა, მიუტანა მზარეულს და უთხრა რომ ენის სხვა-და სხვა საჭმელი გაეკეთებინა.

შეიკრიბნენ ეზოპის მეგობრები, დაუწვეეს საჭმელს ჭამა და ძლიანაც მოეწონათ, მაგრამ მალე მობეზრდნათ ერთკარი საჭმელი და უკმაყოფილებას განუცხადეს მასხინძელს. ქსანტმა ეზოპი დაიბარა.

— მე შენ არ გითხარ, რომ საუკეთესო საჭმელი გუეიდანა?

— განა ენაზედ კარგი ღა არის რამე ჭვენიერობაზედ?! — მიუგო ეზოპმა: — განა ენა არ არის წყარო მეცნიერებისა?! ენა არ არის იარაღი კაცთ-მოკვარეობისა და სათნოებისა?! ენის წყალობით არა ჭყვავიან სახელმწიფონი?! ენა არ გვეხმარება სწავლაში, ენა არ გვიხსნის განჭირვებისგან?! ენის შემწეობით არ გამოვსთქვამთ სოღმე ჭკუა-გონების ნყოფის და მოთხოვნილებას?!

— რაკი ეგრეა, — უთხრა ეზოპს ქსანტმა, რომელსაც უნდოდა ამ ნაი-რის ქცევისთვის დაეჭირა რაშიმე ენა-მასველი მონა და რიგინად დაესაჯა: — მამ სვალ ისევ ამათ მოვიწვევ, და შენ ისეთი საჭმელი უნდა იყიდო, რომ იმაზედ სამაგელი არ მოიპოებოდეს რა ჭვენიერობაზედ, გაფრთხილებ კი: თუ ესლაც კოჭი აღჩუსედ არ დაგიუდა, წასულია შენი საქმე!

მოერე დღესაც ენა იყიდა ეზოპმა და მთავრად სტუმრებს. მონის ამ გვარის საქციელით განცვიფრებულმა სტუმრებმა შენიშვნა მისცეს ქსანტს.

— ენა არის დედა ეოველის ბოროტებისა, — უთხრა ეზოპმა თავის ბატონს, რომელმაც სიბრზისისგან აღარ იცოდა, რა ექნა: — ენა არის უბირო ხმალი, რომელიც მუსრს ავლებს მთელ ქალაქებს და სახელმწიფოებს. თუ დიდება შეუძლიან ენას ღმერთებისა, მათი განკიცხვა და დამდაბლებაც მისი საქმეა. ერთის სიტყვით, ენაზე საზარელი და საშიში მტერი არა ჭყავს გარდაბრიობას!

* *

ეზოში ერთსელ სოფელში მიდიოდა და გზაში შემოხვდა მგზავრი, რომელმაც ჭკითს:

— დიდი მანძილია კიდევ ქალაქამდის?

— გასწიო! — მიუგო ეზოშმა.

მგზავრს ეგონა სულელთანა მჭკს სჭმო და სმის ამოუღებლად გაუღა გზას.

— ეი, მოძლიო! — მიამხს ეზოშმა მიმავალ მგზავრს: — ორ საათს შემდეგ იქნები ქალაქში.

— მას რატომ წელანვე არ მითხარი? — ჭკითს გაკვირვებულმა მგზავრმა.

— როგორ გეტყვოდი. როდესაც არ ვიცოდი შენი სიარული.

ერთსელ მოწაფეებთან დროს ატარებდა ქსანტი და ეზოში სელსად კმსასურებოდა. შეატყო, რომ ყველანი დაითვრნენ, და მღვლის სმითა სთქვა:

— ღვინის სმას სმი სარისხი აქვს: კმაყოფილებს, გაბრუებს და სისულელე.

მოქეიფე სელხმა გაიცინა ეზოშის თქმსედ და დაიწყო ისევ ღვინის სმა. თავის დაწიფებამდის მისული ქსანტი არწმუნებდა თავის მოწაფეებს, რომ მთელ ზღვას დაგლეო თანა მოქეიფეთაგან წასვლისებული და წაქეზებული ფილოსოფოსი დაენამლეკა ერთ თავის მოწაფეს. თუ ქსანტი ვერ შესარულებდა თავის ნათქვამს, მოძებისთვის უნდა მიეტა თავისი სხელი და მოძრავი ქონება. სჭმის გათავებამდის კი გიროდ მისცა ბუჭედი, რომელიც ძლიან უკვარდა და მუდამ სელსე ატარებდა.

გამოთხინზლდა მუორე დღეს ფილოსოფოსი და მოიკითხა ბუჭედი. ეზოშმა უთხრა წინა დღის ამბავი. ძლიან დააღონა ქსანტი წინა დღის ჩადენილმა სულელმა სჭციელმა და ნანობდა, მაგრამ სინანულით წამსდარ სჭქეს რას უშველიდა. მიჭმართა ისევ თავის მსხველს ეზოშს და რჩევა ჭკითს; ეზოში შევლას დაჭმირდა.

დანიშნულ დღეს მთელი ქალაქის მცხოვრებნი გამოვიდნენ ზღვის შირას იმ იმედით, რომ თავმოყვარე ფილოსოფოსს დამარცხებულს ვნასავთო; იმის მოწაფეს კი, რომელიც ქსანტს დაენამლეკა, გამარჯვებას ულოცავდნენ.

ქსანტმა გარღვია ხალხი, დადგა შუაში და სთქვა:

— მე, მართლად, დაგენაძლეკე — მოელ ზღვას დაგლეკე-შეთქი, მაგრამ ზღვასში ჩამავალ მდინარეებსედ კი სმაც არ ამომიღია. მოაშორონ ზღვას მდინარეები და მე ჩემ ჰირობას შევასრულებო.

ეგელა განცივებებში მოიყვანა ფილოსოფოსის ასეთმა სერხმე; მოწაფემ თავის თავი დამარცხებულად აღიარა და მასწავლებელთან ბოდში მოისადა, საღსმა კი დიდის აზრით გაცილდა გამარჯვებული ქსანტი.

ამ სიკეთისთვის თავისუფლებს სთხოვა ეზონამ ქსანტს. ფილოსოფოსმა უთხრა, რომ ჯერ ადრეა განთავისუფლებაო, და თუ მაინცა და მაინც დემურები მიბრძნებენ, გაცანთავისუფლებო. ნიშანი ეს უნდა იყოს: თუ ერთ სესედ დაინახავ ორ ეგვს, გაცანთავისუფლებო, თუ არა და დარბები ისევ მონად.

გამოვიდა ეზონა გარეთ და სის კენწერზე ორი ეგვი დაინახა. გასარებული შევიდა ბატონთან და შეატყობინა, მაგრამ, საუბედუროდ, ბატონის გამოხელადის ერთი ეგვი გაივრნილიყო.

— როდემდის უნდა მატყუო ასე, შე სამაგელო, კაცის არა მსგავსო! შეჭკვირ განრისხებულმა ფილოსოფოსმა. — ეი, ვინა ხართ? ოცი ვოსი მიართყით ამ კუნიახის სინდრისათვის!

მონებმა, რასაკვირველია, დაუფოვნებელივ შესრულეს ბატონის ბრძანება. როდესაც ვოსებს უტყავუნებდნენ საცოდავ ეზონას, ერთმა მესობელმა კაცი გამოუგზავნა ფილოსოფოსს და სადილად დაჭმავტიეს.

— მოვალ, უეჭველად მოვალ, — უთხრა ქსანტმა გამოგზავნილს მსახურს.

— აი რა უსამართლოა ქვეყანა! — სთქვა ეზონამ ოსვრით: — მე ორი ეგვის დანახვისათვის ვოსით გამაჭრელეს, ჩემი ბატონი კი, რომელმაც მარტო ერთი დაინახა, სადილად დაჭმავტიეს!

— ისე მოეწონა ქსანტს ეს სიტყვები, რომ უბრძანა თავი დაენებებინათ, თუძვა მონობისაგან კი მაინც არ განთავისუფლდა.

ერეკლე ბაქრაძე

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

უახბეგა სტუმრად ბრძანდება

 რთი კაცი სტუმრად წავიდა და თან თავისი ძაღლი
 «უახბეგა» გაიყოლა.

სტუმრები რომ ოთახში შევიდნენ, ჰატარა ხანს უკან
 კაცი მეორე ოთახში გავიდა და უახბეგა-კი იქვე დარჩა.

ეაზბეგას უეკრდა სალსი, მარტო ეოუნა ძაღე მოს-
წინდა და დაიწო სასტუმრო ოთასის ათვლიერ ჩათვა-
ლიერება.

უეცრად აკი დაინასა ძაღლი, სწორედ თავისი მსგავ-
სი, რომელიც ჰირ-და-ჰირ ამისკენ მოდიოდა.

ეაზბეგა გაჩერდა, ის ძაღლიც გაჩერდა და ამახავით
ორივე ტოტი ბალიშედ შესდო.

— გამარჯვება, ძამია! — უთხრა მსიარულად ეაზბეგამ.

ძაღლმა ჰირი გააღო და ჰასუსი-კი არა მისცა-რა.

ეაზბეგა ამ სახლში უცხო იყო და იფიქრა:

— მოვიცდი, დეე თითონ დამელაზარაკოსო! და ჩაჩუმა.

— იქნება ერუა და ვერ გავიგო ჩემი სალაში, — სთქვა
ჰატარა სახს უკან ეაზბეგამ, — მაგრამ სახლის ჰატრონი
სომ თითონ არის, რატომ არ დაჯდება და მეც არ დამსვამს.
დგომით სომ დავიღალე.

ეაზბეგა მსიარულად შესცქერის, მეორე ძაღლიც მსია-
რულად უეურებს, მაგრამ სმას მანც არ იღებს.

— რა კაი ამინდია! — სთქვა ეაზბეგამ.

მეორემ ტუჩები შეათამაშა. მაგრამ სმა-კი არა მოისმა-
რა.

— ეს რა უცნაური ამბავია! — სთქვა ჩუმად ჩვენმა ძა-
ღლმა და მერე სმა-ძაღლა დაუმატა:

— ნება მიბოძეთ, დაჯდე!

დაჯდა და უცნაური ძაღლიც, სმა ამოუღებლივ, იმავე
დროს დაჯდა, რა დროსაც ეაზბეგა.

— ვნახოთ, ესლა რაღასა იქს, — სთქვა ვასბეგამ და წაჰოღვა.

მეორე ძაღლიც იმ წამსვე ფეხსეღ წამოუღვა.

— დამცინის თუ რა არი! — და ვასბეგამ ბრასით კბილები დააკრაჭუნა.

ძანძინძელმაც ვასუსად კბილები დაუკრაჭუნა.

ვასბეგამ წინა ტოტი მუქარით მოუღერა.

იმ ძაღლმაც მაშინვე ტოტი მოუღერა.

— ამათში რა უცნაური ჩვეულება სცოდნიათ! სტუმრების მიღება განა ასე უნდა? — შეჭღრინა ვასბეგამ.

უსათუოდ დიდი ჩხუბი მოუვიდოდათ, რომ ამ დროს ვასბეგას ჰატრონი ოთახში არ შემოსულიყო და ძაღლისთვის არ დაეჩასნა.

მეტი რა გზა ჰქონდა ვასბეგას, რომ ჰატრონს არ გაჭეოლოდა, სოლო ოთახიდან გასვლის წინედ ერთი კიდევ გადაჭხედა ძაღლს და დაიღრინა.

დახეთ! ისიც სწორედ ისე არ იღრინება!

— რა გაუსდელი ძაღლია! მეორედ ფეხს აქ აღარ შემოვღვამ! — წამოიძახა სისღით ვასბეგამ და გამოუღვა ჰატრონს.

აბა, ჰატარა მკითხველსო, გამოიცანით, ეს რა ძაღლი იყო, რომ ჩვენი ვასბეგა ასე აწვალა?

მეურმე და კამბეჩები

მრთი საწყალი მეურმე იყო; უღელი კამბეჩის მეტი არა ებადა-რა. რადგან ამ მეურმეს სხვა ცხოვრების გზა არ ჰქონდა, დღე და ღამ ეს კამბეჩები ურემში ება და ქირაზე დაჰყავდა.

კამბეჩებს მოჰმზერდათ დაუსვენებელი მუშაობა. იფიქრეს და გადასწყვიტეს:

—დრო ეხველათ და, როცა ჩენი პატრონი ურემს მძიმედ დასტვირთავს, ერთს ისეთს უღლაგო-ალაგას გადავებრუნოთ, რომ სულ ერთიან დაიმსხვრას. რაკი პატრონს ურემი აღარ ექნება, ჩვენც თავისუფალნი ვივლითო.

კამბეჩებმა ურემი გადააბრუნეს; მაგრამ მეურმემ სხვანაირად გასაჯა. აიღო ვალი და უფრო ფართო და მკვიდრი ურემი შეიძინა:—დასადებს ბევრს დაეუღებ და ქირასაც მეტს ავიღებო.

ან—მან

ყვავების გამკრიახობა

ქრთი ძალლი სახლის წინ ზარმაცად ძვალსა ღრღნიდა. ყვავებმა თვალი მოჰკრეს და ძალღს გარს მოუხსდნენ. შურის თვალით შესტკეოდადნენ მძვალს, თავს აქეთ-იქით იქნევდნენ და ფიქრობდნენ, ძვალი როგორ გამოეტყუოთო.

ერთი თამამი ყვავე კიდევ მივიდა ახლოს, მაგრამ ძვალის პატრონმა ისე შეუღრინა, რომ მალე უკანვე დაბრუნება იკადრა.

ყვავები ასე რომ ვერას გახდნენ, გამართეს რჩევა, თათბირი

და საქმე იმით გათავდა, რომ ერთი ყვაფი ძაღლს უკანიდამ მივბარა და კუდში ნისკარტი მაგრა ჩაჰკრა.

ძაღლს სიმწარით ძვალი დააკიწყდა და ღრინვით მიუბრუნდა ყვაფს. დანარჩენმა გაიძვერა ყვაფებმა იხელეს, მოიტაცეს ძვალი და ერთ წამს გაქრნენ.

უკვდავების სასმელი

ჩინეთის ხელმწიფეს ერთხელ მიართვა ერთმა მისანმა ჭიქა უკვდავების სასმელით. ხელმწიფემ ბრძანება გასცა, ჩემს ხაზინიდან მიეცით ამ კაცს ოქრო და ვერცხლიო, და ხელი გაუწოდა ჭიქის გამოსართმევად.

ამ დროს ერთმა აქვე მდოგმმა კარის-კაცმა დაასწრო ხელმწიფეს, მისანს ჭიქა გამოსტაცა და გადაჰკრა უკვდავების სასმელი.

ხელმწიფე საშინლად განრისხდა და ბრძანა:

— ეხლავე ჩამოახრეთ, როგორ გაბედა ამან ჩემთან ასეთი საქციელი!

ათასმა კაცმა ერთად მიატანა ხელი საბრალოს შესაპრობლად.

— ხელმწიფეო ჩემო! ორი სიტყვა მათქმევინეთ და სასჯელს მოთმინებით მივიღებ,—სთქვა დამნაშავემ.

—სთქვი, შე თაეხედო, და ჰოწყალების იმედი კი ნუ გექნება, ბრძანა ხელმწიფემ.

—ხელმწიფეო ჩემო! თუ ეს მართლა უკვდავების სასმელია, ხომ არც ჩემი სიკვდილი შეიძლება და თუ მე მოვეცდები, მაშინ ეს კაცი მოტყუებას გაიბრებდათ; და განა დანაშაულად ჩამითელით, რომ ეს აგაცდინოთ.

ხელმწიფე ჩაფიქრდა, მერე გადაეხვია და აკოცა თავის კარის-კაცს. ცრუ მისანი კი მაშინვე სახლიდამ გააგდო.

ლ ა ხ ტ ი

თამაშობა

ოთამაშე ბაშეები თავიანთ შორის ამოირჩევენ ორ „დედას“. დედებს გარდა ყველა ბაშეები გავლენ წყვილ-წყვილად რამდონიმე ნაბიჯის სიშორეზედ სახელების ამოსარჩევად. სახელების ამორჩევა ამ რიგად უნდა.

ესთქვათ, წყვილი ყმაწვილი ერთად გავიდა. ესენი ერთი მეორეს ჩურჩულით ეუბნებიან ყურში თავიანთ გამოგონილს სახელებს ერთი ეტყვის, მაგალითებრ, მე „ბალი“ მქვიანო; მეორე მიუგებს, მე „ატამი“-ო.

შემდეგ ეს ორივენი მიმართავენ რომელსამე „დედას“ ასეთის საკითხავით: „რომელი გინდა: ბალი თუ ატამიო“?

„დედა“ ერთ-ერთს ამოარჩევს; იტყვის, თუნდა, ატამიო. ატამი ამომრჩეველ დედასთან დარჩება და ბალი-კი მეორე დედას მიეკვდება.

ასევე მოიქცევა მეორე წყვილი ბაშეც, მესამეც, მეოთხეც, — ერთის სიტყვით, ყველანი გაიყოფებიან ორ თანასწორ გუნდად და თვითო გუნდს თვითო დედა ეყოლება.

ამას შემდეგ გამწეებულის ჩხირით ანუ ცარცით ეაკე ადგილას ირგელივ შემოხაზავენ წრეს. წრის სიდიდე მოთამაშეთა რაოდენობაზედ არის დამოკიდებული.

ერთი გუნდი მოთამაშეთა უნდა ჩადგეს ამ წრეში. თუ ვის უნდა ერგოს წრეში ჩადგომა, ესეც კენჭის ყრით უნდა გადაწყდეს.

თვითეული წრეში მდგომი ბაშეი შემოიხსნის ქამარს — „ლახტს“, დასდებს წრეში სიგრძეზედ იმ გვარად, რომ ქამრის ერთი ბოლო სწორედ წრეს ეხებოდეს, და თვითონაც ამ ლახტს მოუდგება გვერდით. ამ სახით ყველა წრეში მყოფი ბაშეი ერთმანეთის შორის ახლო იდგებიან ირგელივ თავიანთ ლახტების საყარაულოდ.

მეორე გუნდის მოთამაშენი, წრის გარედ დარჩომილნი, შემოგხვევიან გარს პირველებს, მხოლოდ იმ პირობით-კი, რომ წრეს შიგნით არ გადააბიჯონ, და ცდილობენ გამოსტაცონ ლახტები. ამ გვარად გარე მოთამაშენი გარბი-გამორბიან, ლახტებს ეტანებიან; პატრონები-კი არ უშვებენ და ფეხის ქნევით თავიდან იშორებენ.

ესთქვათ, ერთმა გარე მოთამაშეთაგანმა წრიდამ ლახტი გამოიტაცა. მაშინ ეს ამ ლახტს ორ გვარად ხმარობს: თან სცემს,—რასაკვირველია, სიფრთხილით-კი, რომ სახეში არაღის გაარტყას, წრეში მყოფს ბაშეებს და თან სხვა ლახტებსაც ამის საშეაღებით ადვილად იზიდავს თავისკენ. თუ მეორე ლახტიც გამოიტანა, იმას ამხანაგს გადასცემს.

თუ წრიდამ ყველა ლახტები გამოიტანეს, გარე ყმაწვილები სათითაოდ ჩამოირიგებენ და შეიქმნება ერთი აურ-ზაური, ქრიაშული, ლახტის ტრიალი: ესენი ცდილობენ წრის ყმაწვილებს თვითო მინც „მოსცხონ“, ისინი გარბიან, ერთმანეთს ეფარებიან, ადვილზე ხტიან.

მაგრამ ასე ადვილი არ არის წრიდამ ყველა ლახტების გამოტანა: საქმე ის არის, რომ როცა ერთის მხრივ ცდილობენ ლახტები გაიტანონ, მეორის მხრივ „გაქრის“ ფიქრში და მეცადინეობაში არიან. „გაქრა“ კიდევ იმას ჰქვია, რომ ლახტის პატრონი ფეხს შეახებებს ანუ მოარტყავს მტაცებელს ხელში, ფეხში ანუ სხვა რომელსამე ადგილას, გარდა თავის და პირისახისა.

თუ ერთმა წრეში მდგომმა ბაშემა ლახტის მტაცებელი გასქრა, მაშინ ყველანი წრიდამ გამოდიან და წრეს ახლა მეორე გუნდს უთმობენ, იმ გუნდს, რომელიც აქამდის გარედ იყო და თამაშობა ისევ ლახტების მიწაზედ დაწყობით ხელ-მეორედ იწყება.

ვინც ხშირად მოჰყვება წრეში, დამარცხებულიც ის არის, რადგან ლახტის სუსხს ისინი უფრო ხშირად იგემოვენებენ.

ანდაზები

1. დედის წინ მორბინალ კეცს მგელი შესჭამსო. ✓
2. თაფლი იყოს და ბუზი სტამბოლიდამ მოფრინდებო. ✓
3. დათეს თავში სცემდნენო და ის კი ამბობდა: ეს რა ბრავა-ბრუვიაო. ✓

გამოცანები

(აღლ. დიასამიძის შეკრებილი)

არწიემა დაიწიწინა, გარ შემოისევა ბარტყები,
არც არის იმის შეილები, არც იმის შეილი-შეილები.

გამოცანას მოგახსენებ, გამოცანას მარგებელსა:
სახლ-პატარა, ჯალაბ-დიდი, მაგრამ ტკბილად აგებული. [152]

ასინიანთ ქალი ვიყავ, ასი კაბა მეცვა,
ქარმა შემომიბერა, კალთა ამიკეცა.

ელაო-მელაო, მხარზე გავდო ენაო,
იმისი სიტყვა-პასუხი ქვეყანას დაეჯერაო.

წითელი ქვეერი, შავი სარკველი, შივ ხოშორ-ხოშორი.

ს ა ლ ს უ რ ი ლ ე ქ ს ე ბ ი

(ჩაწერილი ალ. ხანანაშვილისა)

აბღულა შეიკმაზა თოფითა და ჯინჯილითა,
ჩაეალ თბილისს, შემოესდგები, ამოეწყვეტაე შიმშილითა.
ეს ერეკლემ რომ შეიტყო, გადაბრუნდა სიცილითა:
„მეფე ერეკლე მოგიკედეს, ვერ გაგხეთქო სირბილითა,
კოჯორი გაგარბეინო, მონასტერი ტირილითა“.

ჩამომეხსენ, არჩილ-მეფე, ალიანს და ჩალიანსა,
მოგეწევი, ხმალს შემოგკრავ, ისარს გესერი შხამიანსა,
ცხენ-ჯორებს დაგაყრეინებ, ძუა-ლალებ-ლალიანსა.

ჩ ქ ა რ ა - გ ა მ ო ს ა თ ქ მ ე ლ ი

1. ეს ჩენი სკვინჩა-წრიპა-ყარანა
ნეტაეი რას გვესკვინჩ-ვეწრიპ-გვეყარანება.
2. ეს ჩენი დაეით მიტროპოლიტი
გინდ იქით გადაგიდაეით-მატროპოლიტებია,
გინდ აქეთ გადმოგიდაეით-მიტროპოლიტებია.

ს ა მ ა თ ე მ ა ტ ი კ ო გ ა მ ო ც ა ნ ა

მუხრანს ერთი მუხა სდგას, ცხრა ტოტი აბია,
თითო ტოტში ცხრა-ცხრა თავგია,

თითო თავეს ცხრა-ცხრა წრუწუნა ჰყავს,—
სულ რამდენი თავეი და წრუწუნაა იმ მუხაზე?

შ ა რ ა დ ა

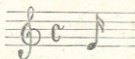
პირველს აგებენ ჩიტები
ხეებზე ჩალაბულითა,
მეორე კაცს სჭირს თვისებად,
როცა ძვირია გულითა.
მთელი კი მოდის ენახში
ფერითა მოწიფულითა,
ცოცხლების მალხინებელი,
მკვლარების ამხსნელი სულითა.

გ ა ს ა რ თ ო ბ ი

ხელებით ჩრდილზედ გამოიყვანეთ შემდეგი სურათი:

რ ე ბ უ ს ი

და აწ

შესანიშნო

ში

თა

№ VI-ის გამოცანების ახსნა

1) ოქრო. 2) საჩხელი. 3) ნაცარი. 4) მარილი. 5) ხომალდი.
 აკროსტიხი: შ—ფოთი, ა—ფრენა, ე—ალი, თ—ვალი, ე—ლამი,
 ლ—ომი, ი—მერეთი, —გამოვა შავთელი.

შარადა: შურდული.

გამოცანა—რებუსი: კაცზედ მაღალი—ლორზედ დაბალი
 (ქუდი ა).

გამოცანა—რებუსი ახსნილი იყო ოზურგეთის სასულიერო სასწავ-
 ლებლის მეორე კლასის მოწაფის ლუკა ხუნდაძესაგან.

1891 წ. იანვრის თვიდან

 ქართული
 ენციკლოპედია

მ. ტფილისში

გამოვა, ორ თვეში ერთხელ, საქმაწვილო სურათებთან

ქ უ რ ნ ა ლ ი

ჯეჯილი

წელიწადში გამოვა სულ 6 წიგნი, და თითო წიგნში იქნება ოთხიღამ-ხუთამდე ნაბეჭდი თაბახი, ანუ 64—80-დე გვერდი ღიღის ფორმატისა.

„ჯეჯილიში“ დაიბეჭდება: მოთხრობანი, ლექსები, ზღაპრები, მოგზაურობის და შესანიშნავ-კაცთა ცხოვრების აღწერა, პოემები, მოკლე ამბები, სამეცნიერო წერილები, საბავშვო სათამაშოანი და სავარჯიშოანი, სამათემატიკო ამოცანები, იგავეები, ანდაზები, გამოცანები, ნარევი, რებუსები და სიმღერები ნოტებით.

ქურნალში მონაწილეობის მიღება აღგვიტყვეს ყველა ჩვენმა საუკეთესო მწერლებმა.

ქურნალი „ჯეჯილი“ ტფილისში დატარებით ღირს—3 მან., ტფილისს გარეშე გავზაენით 4 მან.

ცალკე ნომრის ფასი ტფილისში არის 70 კაპ., ხოლო სხვა ქალაქებში—ქუთაისს, ბათუმს და გორში,—75 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარ წლით. ხელის მოწერა მიიღება:

1) ტფილისში—„წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელარიაში (Дворцовая ул., д. Зем. Банка, № 102) და თვით „ჯეჯილის“ რედაქციაში (Варятинская ул., д. № 48).

2) ქუთაისში—მკ. ნიკოლაძისას.

3) გორში—მკ. შურცელაძისას.

4) ბათუმში—მ. ნიკოლაძის სააგენტოში.

ზოსტის ადრესი: *Въ Тифлисъ, въ редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджили“.*

ი ი ვ ე რ ი ა

კამოვა 1891 წელსაც იმავე პროგრამით, როგორც აქამდე.
 ვინაც კსუს დამკვეთს გაზეთი ამ 1891 წლისათვის,

მ ი ჭ მ ა რ თ ი ს

ტფილისში: ა) თითონ რედაქციას, ნიკოლოზის ქუჩაზედ, ვან-
 რანცოვის ძეგლის პირდაპირ, თ. გრუზინსკისეულს სახლებში, № 21;
 ბ) „ქართველთა-მორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოე-
 ბის“ კანცელარიას, სასახლის ქუჩაზედ, თავად-ზნაურთა საადგილ-
 მამულო ბანკის ქარვასლის გაღვივებაში, № 102.

ტფილისის გარედ მცხოვრებთა უნდა დაიბარონ გაზეთი შემდეგის
 ადრესით:

Въ Тифлисъ. Въ редакцію газеты „ИВЕРІА“.

რედაქცია ამასთანავე აცხადებს, რომ იგი გაზეთის გაგზავნის
 გამო პასუხის მგებელ იქნება მარტო იმ ხელის-მომწერთა წინაშე,
 ვინც გაზეთის დაკვეთისათვის შესახვედრს ფულს პირდაპირ რედაქ-
 ციაში და ან „წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების“ კან-
 ცელარიაში წარმოადგენს, ანუ გამოგზავნის.

გაზეთი წლით ღირს 10 მან., ნახევარ წლით—6 მანათი.